

Berrizko Kale Erabileraren Neurketa

2009ko iraila

Kale Neurketa<
>SOZIOLINGUISTIKA KLUSTERRA

1	SARRERA.....	- 1 -
1.1	ERABILERA NEURTZEAREN BEHARRA	- 1 -
1.2	EUSKAL HERRIKO NEURKETA.....	- 2 -
1.3	ERABILERA DATUEN GARRANTZIA HERRI MAILAKO HIZKUNTZA PLANIFIKAZIOAN .	- 2 -
2	NEURKETA NOLA EGIN DUGUN	- 3 -
2.1	NEURKETA EGUNAK ETA ORDUAK.....	- 3 -
2.2	NEURKETARAKO METODOLOGIA.....	- 3 -
3	NEURKETAREN EMAITZAK.....	- 6 -
3.1	EMAITZA OROKORRAK.....	- 6 -
3.2	ERABILERAREN BILAKAERA.....	- 7 -
3.3	ADIN-TALDEKAKO EMAITZAK	- 8 -
3.4	NEURKETA EGUNEN ARABERAKO EMAITZAK.....	- 9 -
3.5	SEXUAREN ARABERAKO EMAITZAK	- 10 -
3.6	HAURREN PRESENTZIAREN ERAGINA	- 11 -
3.7	NEURKETA BEREZIA: IKASTETXEETAN ERABILERA	- 13 -
3.8	NEURKETA BEREZIA: <i>KIROLARI ATEAK ZABALIK EGUNA</i>	- 15 -
4	HIZKUNTZA GAITASUNA ETA BILAKAERA HERRIAN.....	- 16 -
4.1	BERRIZKO EZAGUTZA (2006)	- 16 -
4.2	EZAGUTZAREN BILAKAERA.....	18
4.3	EZAGUTZAREN BILAKAERA INGURUKO HERRIEKIN ALDERATUTA.....	19
5	EMAITZEN AZTERKETA ETA ESANAHIA.....	21
5.1	ESPERO ZITEKEEN ERABILERA: KONTZEPTUAREN AZALPENA	21
5.2	ERABILERA ERREALA ETA ESPERO ZITEKEEN ERABILERA.....	22
5.3	HERRIAREN INGURUNEKO DATUEKIN ALDERAKETA.....	24
6	DATOZEN URTEETARAKO BEGIRA PROSPEKZIOA (2008-2018).....	26
7	ERANSKINAK	28
7.1	<i>TxILLARDEGIREN</i> EREDU MATEMATIKOA ETA ERABILERA ISOTROPIKOA.....	28
7.2	NEURKETA ARAUAK ETA OHARRAK.....	33
7.3	FITXA	37
7.4	DATU NAGUSIEN IRAKURKETA (LABURPENA)	40

Sarrera

Eskuartearen dugun Kale Neurketa Soziolinguistika Klusterrak Berrizen egiten duen bigarren neurketa da; 2001ean egin zen lehenengoa, eta 2009an honako hau, bigarrena. Batean eta bestean datu-bilketarako diseinu ezberdinak erabili dira, beraz, datuak bere osotasunean ez dira konparagarriak. Ikus dezagun neurketa bakoitzaren diseinu orokorra:

- 2001ean bi neurraldi egin ziren urte sasoi ezberdinetan, maiatzean eta irailean. Maiatzean herriko auzoak neurtzeari eman zitzaion garrantzia eta sei ibilbide neurtu ziren. Irailean, aldiz, bi egunetan egin ziren neurketak: batean, eskola eta plaza ingurua eta azoka neurtu zen; bestean, erdigunea.
- 2006an erdigunea neurtu da, bost neurraldian, irailean. Horrez gain, bi neurketa berezi ere egin dira: ikastetxeetan eta *kirolari ateak zabalik* egunean, neurketa berezi hauek aparte aztertuko ditugu, bakoitzari atal berezia eskainiz.

Erabileraren bilakaera aztertzeko, 2001ean irailean erdigunean egindako neurketa eta 2006ko neurketa datuak alderatuko ditugu.

1.1 Erabilera neurtzearen beharra

Euskararen egoera ona den edo txarra den, hobera doan edo okerrera doan galdetzen digutenean, askotan ez dugu jakiten nola erantzun, eta sarri erantzuna bera oso modu subjektiboan ematen dugu. Hori horrela, gero eta garrantzitsuagoa zaigu euskararen egoera eta bilakaera modu objektiboan baloratzeko aukera ematen diguten datuak izatea, eta datu horien artean bada bat herriko euskararen errealitatea adierazteko funtsezkoa dena: kalean euskara zenbat erabiltzen den, hain zuzen ere.

Badira beste hainbat datu (errolako ezagutza datuak, ikastetxe eta euskaltegiako matrikulazio datuak...) herriko hizkuntza egoera ezagutzeko baliagarri direnak. Datu eta joera horiek guztiak, nonbait nabarmentzekotan, eguneroko erabileran nabarmentzen dira, gure herriko esparru ezberdinetan ematen den erabileran. Errealitate hori jaso nahi du Kale Erabileraren Neurketak, kalea baita herritar guztion bilgunea.

Kontuan izan behar dugu, hizkuntza egoerari buruz ematen diren datu gehienak, oro har, hiztunek inkestetan aitorturiko datuak direla (errolakoak, inkesta bidezko ikerketak, etab.). Hau horrela da, besteak beste, erabilera modu errealean neurtzea ez delako erraza izaten. Soziolinguistika Klusterrak egindako neurketak kalean zuzeneko behaketaren bidez lorturiko datuak eskaintzen dizkigu. Gaur egun Soziolinguistika Klusterra arduratzen da Euskal Herri mailan Kale Erabileraren Neurketa egiteaz, eta, horrez gain, zenbait udalerritan ere egin ditugu honen antzeko neurketak (esate baterako, gaur egunera arte 40 bat herritan burutu ditugu neurketak, SEI Elkartearen izenean eta beste hainbeste Soziolinguistika Klusterraren izenean). Urteotako esperientziak aspektu metodologikoak lantzea eta sendotzea ekarri du.

1.2 Euskal Herriko Neurketa

Berrizen egin dugun Kale Erabileraren Neurketaren oinarri metodologikoa Euskal Herri mailan egiten den neurketan garaturikoa da, baina kasu honetan herriko berezitasunetara egokituta.

Euskal Herriko Kale Erabileraren Neurketa Orokorra 1989. urtean egin zen lehen aldiz, eta geroztik lau urtez behin errepikatu da (2001etik aurrera bost urtez behin), hortaz, 1989an, 1993an, 1997an, 2001ean eta 2006an egin da. Azken neurketan bezala, hemendik aurrerakoak ere bost urtean behin egingo dira (besteak beste, eroldako datuekin bateratze aldera). Neurketa horretan Euskal Herriko 5.000 biztanletik gorako herri guztietan eta hortik beherako batzuetan egiten dira neurketak. Orotara, 250.000 hiztunetik gora behatzen dira kalean hizketan. 2006ko neurketan ikerketa sendotzeko hainbat aldaketa metodologiko egin dira. Guztira 63 udalerrri neurtu dira, eta erabilera datuak fitxa bakarrean jaso dira (aurreko neurketetan ez bezala). Fitxa honetan informazio baliagarriena ahalik eta egokien jasotzeko lan handia egin da.

1998an, EKB desagertu ondoren, SEIk hartu zuen bere gain Neurketa Orokorra egitearen ardura eta 2001eko azaroan egin zen IV. Neurketa. Modu horretan, beraz, SEIk orain arteko neurketen oinarri metodologikoa eta esperientzia jaso du, eta Soziolinguistika Klusterrak oinarri kontrastatu hau erabiliz egin du 2006an V. Kale Neurketa ere.

1.3 Erabilera datuen garrantzia herri mailako hizkuntza planifikazioan

Kale Erabileraren datuak funtsezkoak dira herri mailan hizkuntza errealitatea ezagutu edota planifikatu nahi duen edonorentzat. Euskararen aldeko sustapen lanak aurrera eraman ahal izateko baliabideak mugatuak izan ohi direnez, beharrezkoa zaigu premiarik larrienak zein diren ezagutzea, lehentasunak finkatzea, eta ondoren horiengan eragiteko ekimenak martxan jartzea.

Neurketak adin-talde bakoitzak kalean euskara zenbat erabiltzen duen esaten digu besteak beste, eta horrek errazten digu ondoren lehentasunak non dauden identifikatzen. Gainera, Kale Erabileraren neurketak maiztasun jakin batekin eginez gero (urtero, bi urtez behin...), gertatzen den bilakaera ezagutu ahal izango dugu, eta modu horretan herriko hizkuntza erabileraren aldaketak gertutik jarraitu ahal izango ditugu.

Soziolinguistika Klusterrak bigarren neurketa du honako hau Berrizen, aurretik 2001ean egin zuen beste bat. Dena den, kontuan izan behar da 2001ean eta 2006an datu-bilketarako diseinua ezberdina izan dela, udal ordezkariak neurketa guneak eta neurketa garaia aldatu egin zituztelako.

2 NEURKETA nola egin dugun

2.1 Neurketa egunak eta orduak

Berrizen Euskararen Erabileraren Kale Neurketa 2009ko irailean burutu da: irailaren 16an (asteazkena), 17an (osteguna), 18an (ostirala), eta 19an (larunbata).

Guztira ondorengo koadroko bost neurraldiak egin dira:

Irailak 16, asteazkena	18:00 - 20:00
Irailak 17, osteguna	18:00 - 20:00
Irailak 18, ostirala	16:00 - 18:30
Irailak 18, ostirala	19:00 - 21:00
Irailak 19, larunbata	11:00 - 13:00

Neurraldi bakoitzean ibilbide bat aztertu da, ibilbide honek Berrizko erdiguneko kale nagusiak biltzen ditu. Beraz, erdigunean guztira bederatzi ordu eta erdi neurtu dira.

2.2 Neurketarako metodologia

Ibilbideak

Ibilbideen nondik norakoa zehazterakoan eta definitzerakoan irizpide nagusia herriko kalerik jendetsuenak biltzea izan da: plaza inguruak, parkeak, geltokiak, salerosketa kaleak, etab. Ibilbidearekin batera, neurketarako egunak eta orduak ere definitu ditugu, eta hauen hautaketan gure helburua herriko biztanle guztiak (potentzialki behintzat) neurtu ahal izatea izan da; alegia, hautatutako egun eta orduetan herritar guztiak izatea estatistikoki neurtuak izateko aukera.

Erabilera datua

Erabilera datua behatutako ibilbideetan, egun eta ordu zehatz batzuetan entzundako elkarrizketei dagokiona da. Hau da, Berrizko erabilera-mailaz hitz egiterakoan neurtutako ibilbidean ia hamar orduetan behatutako erabileraren zenbatekoaz ari gara.

Neurtzaileak

Udalerriko datuak biltzen Soziolinguistika Klusterreko neurtzaile aditua den Koldo Diaz aritu da. Ikastetxeetako neurketetan, berriz, Haur Hezkuntzan Koldo bera aritu da, Lehen Hezkuntzan Koldo eta irakasle batzuk; eta azkenik, institutuan bertako bi ikaslek burutu dituzte behaketak.

Zuzeneko behaketa

Neurketa hauen ikerketa metodologia zuzeneko behaketa izan da. Hau da, hiztunek neurketaren momentuan erabiltzen duten hizkuntza jaso dute zuzenean, ezertxo ere galdetu gabe. Horrela,

neurtzaileek ibilbidean zehar topatzen duten jendeak darabilen hizkuntza jaso dute, horretarako espresuki prestatutako fitxan (ikus 3. eranskina).

Horrela bada, hiztunek ez dakitenez behatuak direnik, neurtzaileek hiztunaren joera naturala jaso dute. Beraz, inkestaren bidez jasotako datuen subjektibotasuna baztertzen da, eta horrela emaitza fidagarriagoak lortzen dira.

Elkarrizketa hizkuntza

Ezaugarri metodologikoen artean aipatu beharreko beste bat honakoa da: neurtzen duguna, norbanakoaren hizkuntza baino, taldeko elkarrizketa hizkuntza dela. Kaleko erabileraz ari garela, elkarrizketak dira behatzen eta zenbatzen ditugunak, eta elkarrizketok beti dira bi lagunen edo gehiagoren artekoak (ezinbestean). Ondorioz, talde batean elkarrizketa bat behatzen dugunean, une horretan hizketan ari denaren hizkuntza hartzen dugu kontuan talde osoarentzat, suposatuz une horretan hizkuntza horretan ari badira, beste batean ere horrela ariko direla, eta aldi berean suposatuz taldeko hiztun hori izan beharrean beste bat balitz hizketan ari dena, neurtu dugun hizkuntza berean egingo lukeela.

Kale erabileraren neurketa izanik, hiztun talde bakoitza une labur batean baino ez dugu behatzen, eta ondorioz metodologia honekin ezin dugu taldeko kide bakoitzaren jokaera ezagutu. Dena den, hau horrela egiteko oinarri metodologikoak sendoak dira. Kanean behatzen ditugun hiztun taldeek hizkuntza jokaera finkatua izaten dute eta hau oso gutxitan aldatzen da. Neurtzen ditugunak kasurik gehienetan lagunak, familia berekoak edota hurbilekoak izaten dira. Kasu hauetan, Euskal Herrian behatu ahal izan diren hizkuntza ohituren arabera, erabakita egoten da —inkontzienteki bada ere— zein hizkuntzatan izango den elkarrizketa. Euskara ez dakitenean kasuan erabaki hori automatikoa da (gaztelaniaz eta frantsesez, alegia). Eta dakitenean artean, pertsona bat ezagutu eta denbora gutxira finkatu ohi da berarekin zein hizkuntza erabili. Talde batean ere antzera gertatzen da: hiztun jakin batzuen artean hizkuntza jakin bat hautatzen da eta aurrerantzean hiztun horien arteko elkarrizketak, kasurik gehien-gehienetan, hizkuntza horretan izango dira. Jakin badakigu hizkuntza ohiturak aldatu ere egiten direla, baina aldaketa ez da “berez” edo modu erraz batean gertatzen, eta hain zuzen aldagaiztasun horrek, hiztun jakinen arteko hizkuntza ohiturak, oro har, egonkor izatea dakar.

Fitxak

2008ko neurketa honetan erabilera datuak fitxa bakarrean jaso ditugu. Fitxa honen bidez, erabilera zenbatekoa den jakiteaz gain, ondorengo hiru aldagai hauek euskararen erabileran duten eragina neurtzeko aukera izan dugu: sexuaren eragina, haurren presentzia eta neurtzen dugun taldearen osaketa. Neurraldi guztietan fitxa berdina erabili da.

“Berriztarren” erabilera baino, Berrizko kaleetakoa

Muga metodologikoak tarteko, ezin dugu erabateko ziurtasunez esan neurketa honetan jasotakoa Berrizko biztanleen (*Berriztarren*) erabilera denik. Horren orde, zuzenagoa da esatea Berrizko kaleetan jaso dugun erabilera dela hemen aurkezten duguna. Izan ere, ezin dugu ziurtatu kanean neurtzen ditugun hiztun guztiak herrikoak direnik.

Bestalde, Kale Erabileraren Neurketa egitean neurtzen ditugun hiztunak ez dira beti berak, eta ezin dugu aurreikusi kanean nork norekin egingo duen topo. Ondorioz, jasotako datuak

adierazgarriak izanik ere, aztergai dugun aldagaia —euskararen kale erabilera, alegia— neurri txiki batean aldagarria da. Horregatik da, besteak beste, bereziki interesgarria maiztasun jakin batekin neurketak egin eta joera nagusiei erreparatzea. Edonola ere, erabilitako metodologiak bermea ematen digu neurketa bakoitzaren emaitzetatik zenbait ondorio orokor ateratzeko.

Adierazgarritasuna

Esan bezala, hainbat aldagaik erabileran duen eragina aztertu dugu neurketan: adina, haurren presentzia, eta sexua, besteak beste. Neurraldi guztietan hiztunaren adina jaso dugu, baita hiztuna hurrekin dagoen ala ez eta hiztunaren sexua ere.

Emaitzak aztertzerakoan laginaren tamaina izango dugu kontuan, laginak gutxieneko kopuru bat bete beharko du aldagai horren eragina aztertu ahal izateko. Izan ere, aldagaia zenbat eta zehatzagoa izan, lagina txikiagoa izango da eta datuek adierazgarritasuna galduko dute. Esaterako, behatutako hiztunen adina taldeka banatzeko behar besteko lagina (neurtutako pertsona kopurua) izango dugu, baina adin-talde bakoitzean sexuaren arabera azterketa egiteko ez, aldagai bat zenbat eta gehiago deskonposatu, orduan eta lagin txikiagoa baitugu emaitzen irakurketa egiteko.

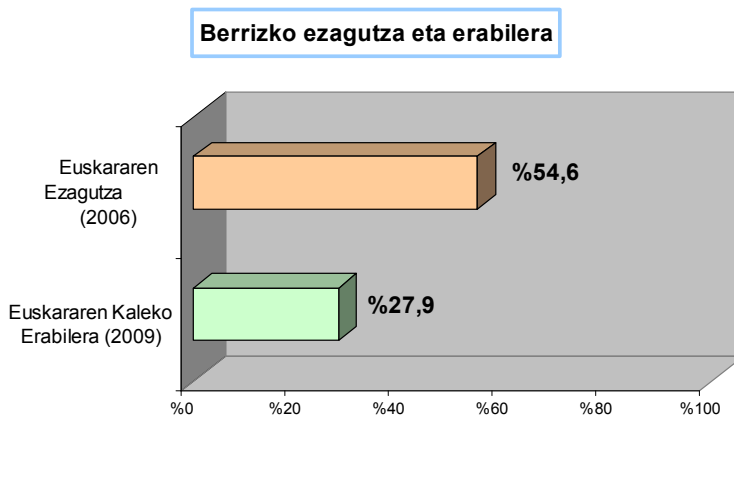
3 Neurketaren emaitzak

3.1 Emaitza orokorrak

2009ko neurketa honetan jasotakoaren arabera, Berrizen euskararen kale erabilera % 27,9koa da; alegia, kalean neurtu diren 100 elkarrizketatik 28 entzun ditugu euskaraz, 70 gaztelaniaz, eta 2 euskara edo gaztelania ez den beste hizkuntza batean.

Egindako neurketetan guztira 1.741 hitzuni¹ dagozkien datuak jaso dira, herriko biztanleriaren %37,9² litzatekeena. Behatutako hiztun kopuru honek Soziolinguistika Klusterrak neurketaren emaitzen fidagarritasuna bermatzeko ezarritako gutxienezko gaitasuna gainditzen du, eta hortaz, neurketa honetan lortutako erabilera datuek oinarri sendoa dute laginaren tamainari dagokionean.

Euskararen KALEKO ERABILERA (2008)	Euskararen EZAGUTZA (06)3
% 27,9	% 54,6
Neurtutako hiztun kopurua	Berrizko hiztun kopurua (06)
1.741 (herriarren % 37,9)	4.592

¹Hiztuna diogunean 2 urtetik gorako biztanleriaz ari gara; hau da, hitz egiteko gaitasuna 2 urtetik gorakoek dutela kontsideratu dugu.

² Berrizek 4.592 biztanle ditu 2006ko erroldako datuen arabera. Kontuan hartzekoa da, dena den, kale neurketa batean zenbait hiztun behin baino gehiago neur daitezkeela edota neurtutako hiztunen bat herrikoa ez izatea gerta daitezkeela.

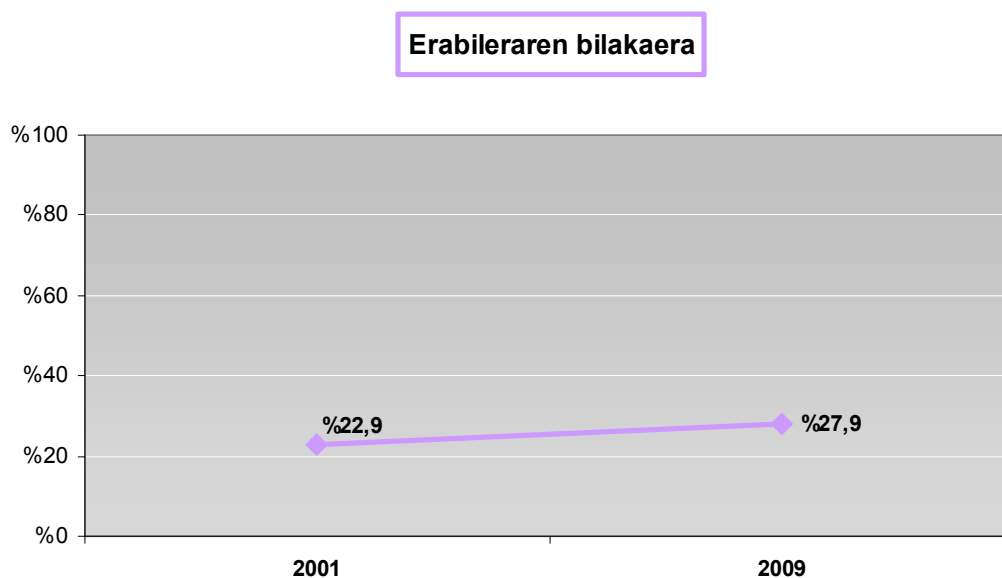
³ Txostenean agertzen diren ezagutza datuak 2006ko *biztanleriaren eta etxebizitzaren erroldan* jasotakoak dira.

3.2 Erabileraren bilakaera

Herriko euskararen erabilera aztertzeke garaian, erabileraren bilakaerari erreparatzeak berebiziko garrantzia du: batetik, normalizazioaren arloan egindako ahaleginen ebaluaziorako informazio interesgarria eskainiko digulako, eta bestetik, ondorengo urteetako jokaerak aurreikusten ere lagun diezagukeelako.

Erdiguneko erabileraren bilakaera aztertzeke, 2001ean irailean erdigunean egindako neurketak hartuko ditugu. Garai hartan erdigunean bi neurketa besterik ez ziren egin eta oraingoan bost neurketa egin dira. Ondorioz, duela zortzi urteko neurketan pertsona gutxiago neurtu ziren oraingoan baino, alegia, jasotako lagina dezente txikiagoa izan zen. Erreferentzia gisa interesgarria iruditu zaigu, dena den, bi datu hauek alderatzea. Ikus beheko diagrama.

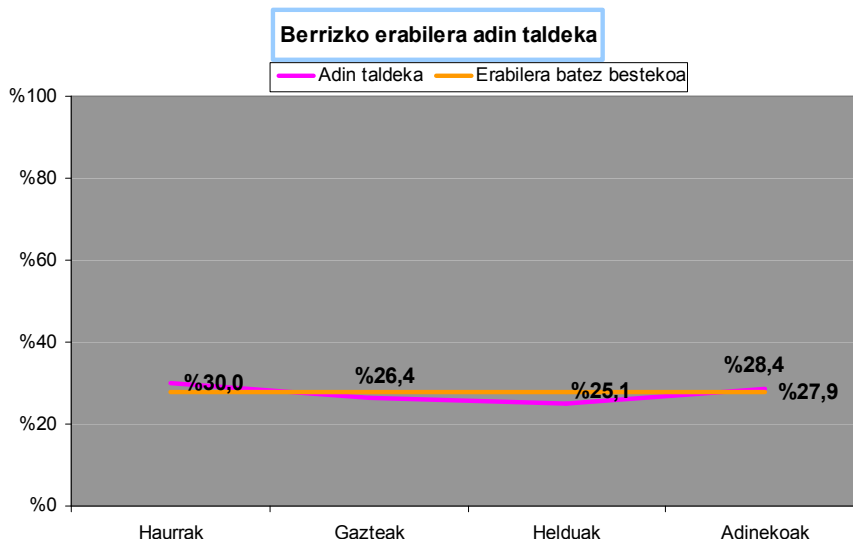
Zortzi urtetan erabilerak gora egin du erdigunean: 2001ean erabilera %22,9koa zen eta 2009an %27,9koa, beraz, bost puntuko igoera gertatu da. Aurrera begira bilakaera honen jarraipena egitea interesgarria litzateke, gorako joera hori mantentzen den ikusteko.

3.3 Adin-taldekako emaitzak

Neurketako datuak adin-taldeka bereizita jaso ditugu. Eta adin-taldeak, berriz, honela banatu ditugu:

Haurrak:	2 urtetik 14 urte bitartekoak
Gazteak:	15 urtetik 24 urte bitartekoak
Helduak:	25 urtetik 64 urte bitartekoak
Adinekoak:	65 urtetik gorakoak

Egindako neurketa guztiak batuta, adin-talde bakoitzean neurtutako euskararen erabilera ondorengo diagraman jaso dugu:

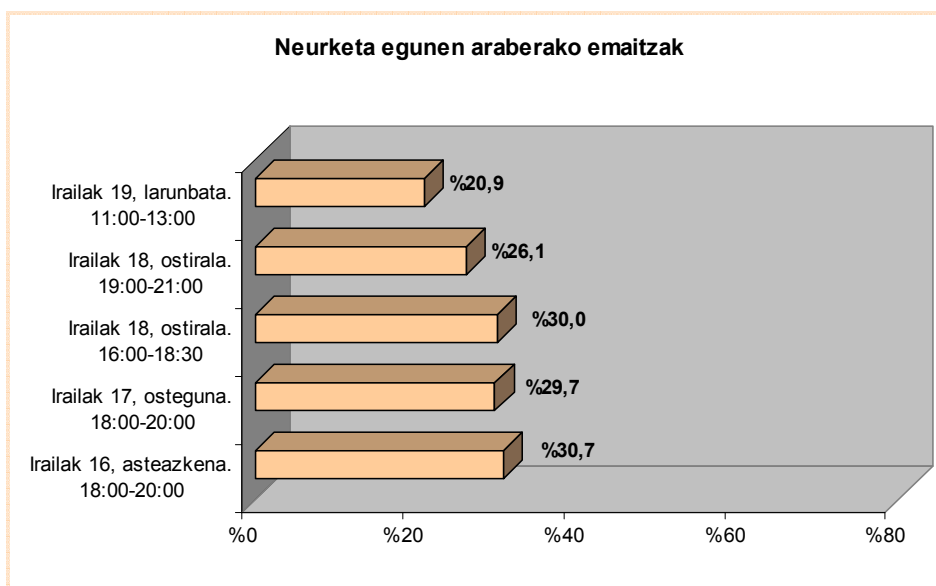
Euskararen erabilera adinaren arabera aztertzerakoan nabarmentzekoa da lau adin-taldeetan erabilera antzekoa jaso dugula, izan ere, lau adin taldeetan erabilera %26 eta %30 bitartean dago. Beste modu batera esanda, erabilera altuenaren, haurrena (%30,0), eta erabilera baxuenaren

artean, helduena (%25,1), bost puntuko aldea besterik ez dago. Tartean dira gazteen erabilera (%26,4) eta adinekoena (%28,4).

Haurren eta gazteen erabileren arteko aldea lau puntukoa da. Erreferentzia modura aipatzekoa da 2006an Bizkaia osoa hartuta behatutako aldea zertxobait handiagoa dela, zazpi puntukoa hain zuzen⁴.

3.4 Neurketa egunen araberako emaitzak

Berrizko kaleetako erabilera aztertzeko bost neurraldi egin dira. Asteazkenean (arratsaldean), ostegunean (arratsaldean) eta ostiralean (goizean eta arratsaldean), eta, aste bukaeran, larunbatean (goizean). Beheko diagraman ageri dira bost neurraldietan jaso ditugun erabilera datuak:

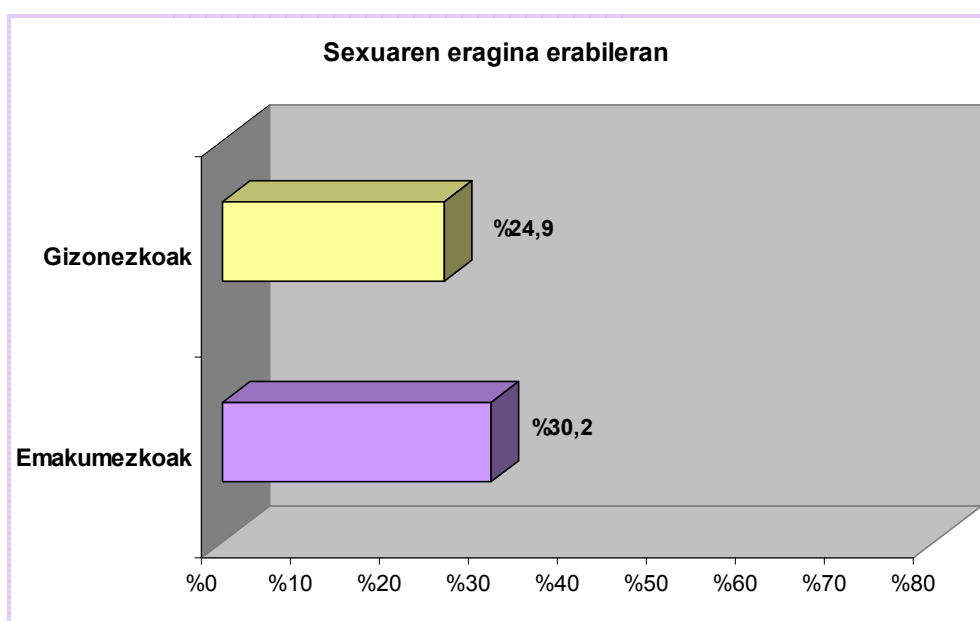

⁴ Datu hauek Soziolinguistika Klusterrak 2006an egindako Euskal Herriko Kale Neurketako datuak dira. Euskal Herri osoa hartuta, edota lurraldez lurralde aztertuta, eremu guztietan gazteen erabilera haurren erabileraren azpitik ageri zaigu. Euskal Herrian aldea zazpi puntukoa da; Gipuzkoan hamasei puntukoa; Nafarroa Garaian bi puntukoa, Iparraldean puntu bakarrekoa; eta azkenik, salbuespen gisa, Araban apenas dago alderik bi adin-taldeen artean.

Hiru neurraldian erabilera %30en bueltan ibili da: asteazkenean eta ostegunean, arratsaldeko 18:00tik 20:00ra, eta ostiralean 16:00tik 18:30era. Ostiral iluntzean, 19:00tik 21:00era, erabilera-maila %26,1era jaitsi da, eta larunbat eguerdian %20,9ra.

3.5 Sexuaren arabera emaitzak

Behatutako bost neurraldian sexuaren eragina jaso dugu, hau da, entzundako elkarrizketa bakoitzean hiztuna emakumezkoa ala gizonzkoa den. Beheko diagraman jaso ditugu sexuaren arabera datuak:

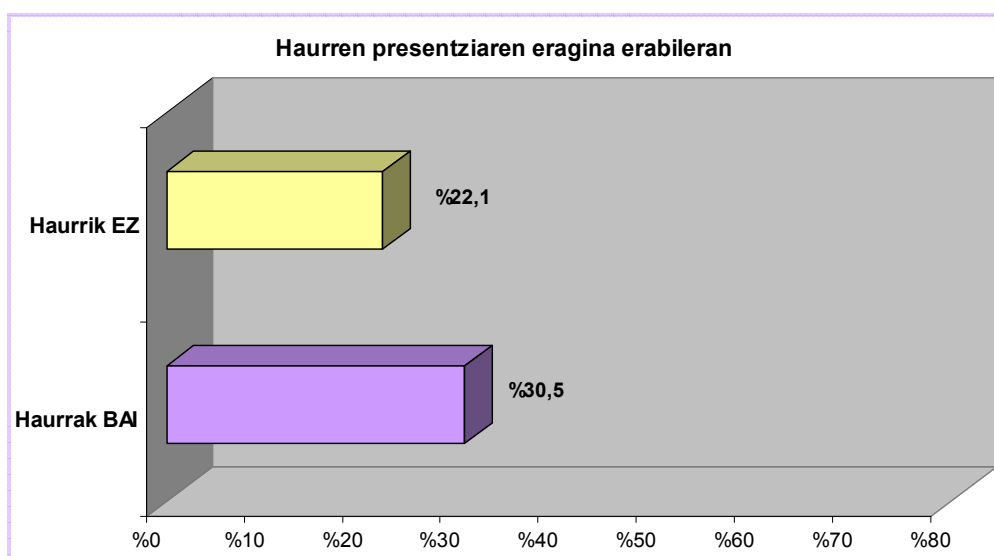
Berrizen hiztuna emakumezkoa bada %5 hazten da erabilera. Izan ere, gizonzkoen artean erabilera %24,9koa da, eta emakumezkoen artean %30,2koa. Aldea ez da handia, baina emakumezkoek gizonzkoek baino zertxobait gehiago egiten dute euskaraz.

Euskal Herrian egindako beste neurketa askotan gertaera bera jaso dugu, alegia, emakumezkoen erabilera gizonzkoena baino altuagoa izatea. Esate baterako, 2006ko neurketan Hego Euskal Herriko lau hiriburuetan emakumezkoek gizonzkoek baino gehiago hitz egiten dutela jaso genuen, adin-talde guztietan. Salbuespena Donostiako adinekoen artean behatu genuen, adin-talde honetan gizonzkoek emakumezkoek baino zertxobait gehiago hitz egiten baitute.

Nabarmentzekoa da, bestalde, biztanleria orokorrean aztertuta baino alde adierazgarriagoak topatzen ditugula adin-taldearen sexuaren arabera azterketa egiterakoan. Berrizen ezin dugu, ordea, halako azterketarik egin, adin-taldearen arabera neurtutako gizonzkoen eta emakumezkoen kopurua txikia baita.

3.6 Haurren presentziaren eragina

Haurren presentziaren aldagaia ere biziki interesgarria zaigu, kasu askotan euskararen erabileran eragin nabarmena baitu. Egin ditugun hainbat neurketatan (beste herrietan, hiriburuetan, Euskal Herrian...) haurrek tartean egotean euskararen erabilera nabarmen igotzen dela baieztatu ahal izan dugu. Datuek adierazten dute joera orokor hau Berrizen ere betetzen dela, baina badaude aztertu beharreko xehetasunak. Ikus dezagun ondorengo diagraman, haurrek egon ala ez, zenbatekoa den aldea:

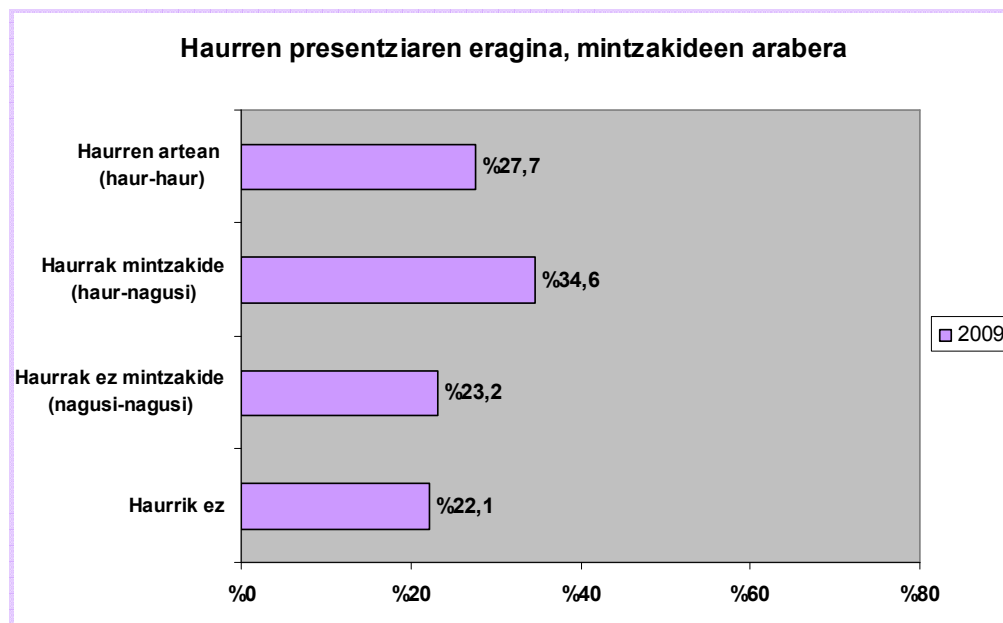
Haurrik tartean ez denean erabilera %22,1ekoa den bitartean, haurrek presente daudenean, neurtutako erabilera 8 puntu altuagoa da (%30,5). Ondorioz, haurrik ez egotetik egotera dagoen eragin-indizea %38³ da. Hortaz, Berrizko kaleetan elkarrizketa batean haurrek tartean egotearen aldagaiak eragina badu elkarrizketa euskaraz edo erdaraz izateko.

Gertaera hau ere, oro har, ohikoa da udalerrri eta lurralde ezberdinetan, baina eremu horietan jasotako eragin-indizea altuagoa da Berrizen jaso duguna baino. Ikus ditzagun, alderatzeko, 2006ko neurketan Hego Euskal Herriko lau hiriburuetan jasotako datuak. Donostian haurren

³ Indize hau, haurren presentziaren eragina erakusten duena, honela ateratu dugu: $(30,5 - 22,1) / 22,1 * 100$

presentziaren eragin-indizea %168koa da, Gasteizen %130ekoa, eta Bilbon %92koa. Azkenik, salbuespen gisa, Iruñean aipatzekoa da elkarrizketetan haurrak presente egoteak ez duela eraginik euskararen erabileran, eragin-indizea, beraz, %0 ingurukoa da.

Dena den, haurren presentziak zein eragin duen jakiteaz gain, interesgarria zaigu erabilera edo komunikazio hori zehazki zeinen artean gertatzen den jakitea. Hori azaltzen digu ondorengo diagramak:

Lehen begiradan, haurren presentziarik gabeko elkarrizketetan (%22,1) haurrak presente dauden edozein aldaeratakoetan baino euskara gutxiago erabiltzen dela ikus daiteke. Euskara gehien helduen eta haurren arteko elkarrizketetan erabiltzen da (%34,6), hau da, helduak hiztun izanda haurrak mintzakide diren elkarrizketetan. Ondoren, haurren arteko elkarrizketak ditugu (%27,7). Haurrak presente egon baina mintzakide ez diren kasuetan erabilera %23,2ra jaisten da, eta ia-ia haurrik gabeko elkarrizketetan jasotako erabilera-mailara iristen da.

3.7 Neurketa berezia: ikastetxeetan erabilera

Berrizko bi ikastetxeetan neurketa bereziak egin ditugu: Learreta Markina ikastetxean eta BHI institutuan.

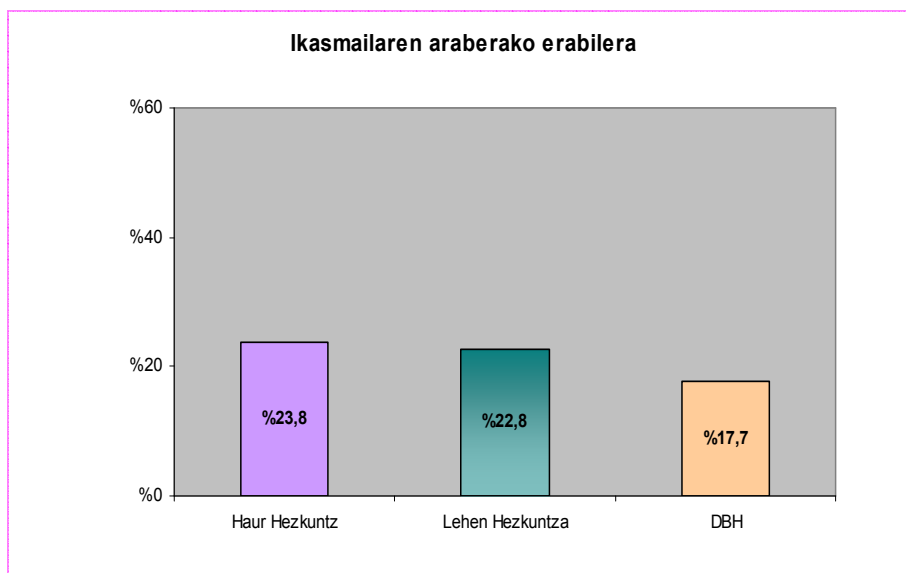
Learreta Markina ikastetxean bi ikasmaita neurtu dira: Haur Hezkuntza eta Lehen Hezkuntza. Eta institutuan Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan egin dira neurketak. Ikus ditzagun beheko taulan neurtutako egunak, guztira ondorengo koadroko bederatzi neurraldiak egin dira:

Haur Hezkuntza:	
Ekainak 01, astelehena	10:30 - 11:00
Ekainak 02, asteartea	10:30 - 11:00
Ekainak 03, asteazkena	10:30 - 11:00
Lehen Hezkuntza:	
Ekainak 01, astelehena	11:00 - 11:30
Ekainak 02, asteartea	11:00 - 11:30
Ekainak 03, asteazkena	11:00 - 11:30
DBH:	
Ekainak 03, asteazkena	11:00 - 11:30
Ekainak 04, osteguna	11:30 - 12:00
Ekainak 05, ostirala	11:00 - 11:30

Neurketa hauez gain, eskolako jangelan ere behaketak egin nahi izan dira, baina neurketa egunetan bertako langileak greba egin dute, eta neurketak bertan behera utzi behar izan dira.

Ikastetxeetako neurketetan, oro har, 921 ikasle neurtu dira: Haur Hezkuntzan 167 ikasle, Lehen Hezkuntzan 167 ikasle, eta DBHn 355 ikasle.

Beheko diagraman ikasmaila bakoitzean behatutako erabilera-maila jaso dugu:

Haur Hezkuntzan jaso dugu erabilera-mailarik altuena, %23,8. Ondoren, puntu bakarreko tartearekin Lehen Hezkuntzako erabilera dugu, %22,8. Eta azkenik, DBHn behatutako erabilera %17,7koa izan da.

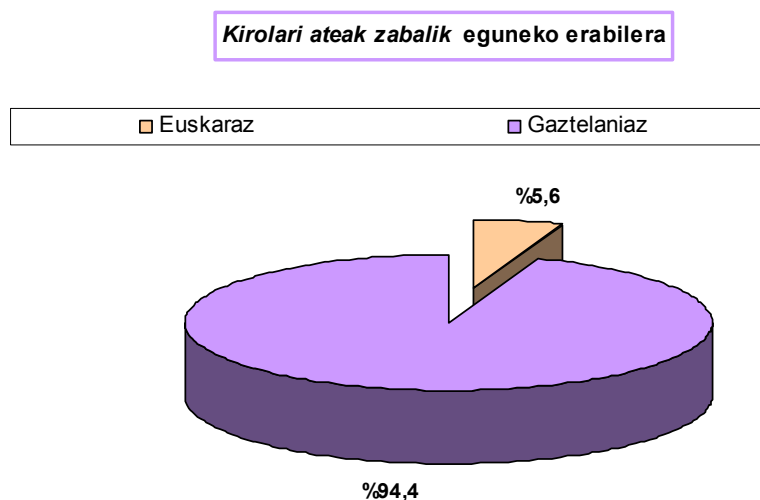
Datu orokorra hauek sexuaren arabera aztertu ditugu, Haur Hezkuntzan eta DBHn. Lehen Hezkuntzan irakasleek ez zuten nesken eta mutilen arteko bereizketarik egin, beraz, sexuaren aldagaia ezin dugu aztertu ikasmaila honetan.

Haur Hezkuntzan zein DBHn neskek mutilek baino gehiago hitz egiten dute euskaraz. Haur Hezkuntzan nesken euskararen erabilera-maila %32koa da, eta mutilena %14koa. DBHn, berriz, nesken erabilera-maila %23koa da eta mutilena %10koa.

3.8 Neurketa berezia: *kirolari ateak zabalik eguna*

Ekainaren 6an, larunbata, *kirolari ateak zabalik eguna* ospatu zen, eta bertan erabileraren neurketa burutu genuen. Guztira, 89 pertsona neurtu ziren: 6 haur (2-14 urte bitarte), 38 gazte (15-24 urte bitarte) eta 45 heldu (25-64 urte bitarte). Beheko diagraman jaso dugu egun honetako erabilera-maila:

Egun berezi horretan erabilera %5,6koa izan zen, alegia, behatutako 89 pertsonetatik euskaraz entzundakoak 5 besterik ez ziren izan. Udalerrian neurtutako erabilera orokorra (%27,9) baino nabarmen baxuagoa izan da *kirolari ateak zabalik egunean* neurtutakoa (%5,6).

4 Hizkuntza gaitasuna eta bilakaera herrian

Soziolinguistika Klusterrak burutzen dituen Herrietako Kale Erabileraren Neurketa Berezieta, jasotako erabilera datuak aztertu eta baloratzeko garaian lagungarri izan daitezten, hizkuntza gaitasunari buruzko datuak txertatu ditugu emaitza-txostenetan. Herri bakoitzeko hizkuntza gaitasunaren datuak EUSTAT, euskal estatistika erakundeak eskaintzen ditu. 1981. urtetik aurrera dago eskuragarri datu serie hori, bost urteroko maiztasunarekin.

2008. urteko uztailen 2006an jasotako datuak kaleratu ziren. Datu hauek eskuratzeko jarraitu den metodologian aldaketa handiak eman dira ordura artekoen ondoan. Datu bilketa murriztagoa burutu da eta estimazioetan oinarritutako sistema baten emaitza dira hizkuntza gaitasunaren datu berrienak.

Hau guztia kontuan izanda, 2006ko datuak 2001era artekoekin alderagarriak ez direlakoan gaude. Hala eta guztiz ere, herri bateko hizkuntza erabilera baloratzeko garaian hizkuntza gaitasunaren neurria ezinbestekotzat jotzen dugunez, 2006ko Berrizko ezagutza datuak txostenean sartu ditugu erreferentzia modura. Hauek irakurtzerakoan, dena den, aurrez aipatutako oharra kontuan hartzea beharrezkoa dela iruditzen zaigu.

4.1 Berrizko ezagutza (2006)

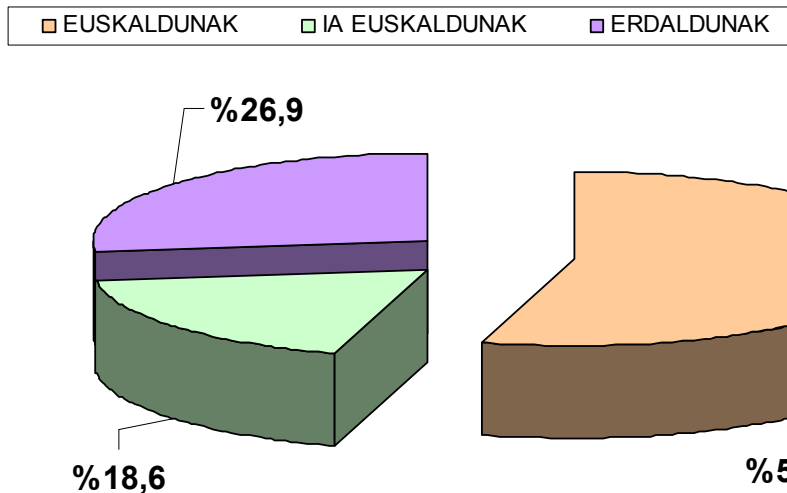
Berrizko hizkuntza ezagutza (EUSTATek emandako 2006ko datuetan oinarriturik) hiru kategoria nagusitan banatu dugu: euskaldunak, ia euskaldunak eta erdaldunak.

Kategoria hauek eroldako galdesortan euskararen jakite-mailari buruz egiten diren lau galderi (*ulertzen duzu?*, *hitx egiten duzu?*, *irakurtzen duzu?*, eta *idazten duzu?*) erantzundakoaren arabera lortu dira. Aukeran ematen diren erantzunak (*ez*, *nekez*, eta *ondo*) konbinatuz zazpi hiztun kategoria sortzen dira:

	ULERTU	HITZ EGIN	IRAKURRI	IDATZI
EUSKALDUN ALFABETATUAK	ONDO	ONDO	ONDO	ONDO
EUSKALDUN ERDI- ALFABETATUAK	ONDO	ONDO	NEKEZ	NEKEZ
EUSKALDUN ALFABETATUGABEAK	ONDO	ONDO	EZ	EZ
IA EUSKALDUN ALFABETATUAK	ONDO/ NEKEZ	NEKEZ	ONDO/ NEKEZ	ONDO/ NEKEZ
IA EUSKALDUN ALFABETATUGABEAK	ONDO/ NEKEZ	NEKEZ	EZ	EZ
IA EUSKALDUN PASIBOAK	ONDO/ NEKEZ	EZ	EZ	EZ
ERDALDUNAK	EZ	EZ	EZ	EZ

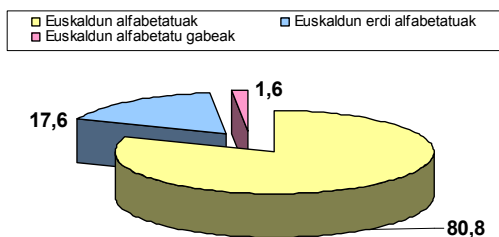
Ondorengo hiru diagrametan herriko ezagutza eta kategoria biren (euskaldun eta ia euskaldunen) barne-eraketa biltzen dira:

Berrizko ezagutza

Ezagutza diagramak garbi erakusten du Berrizen euskaldunak erdia baino gehiago direla (%54,6); ondotik erdaldunak leudeke (%26,9), eta azkenik, ia euskaldunak direnak (%18,6).

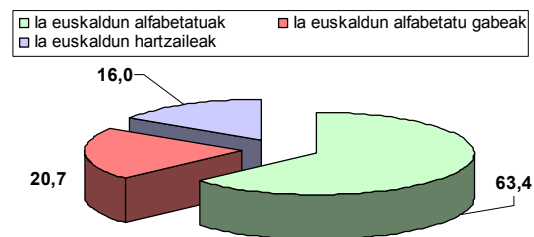
Euskaldunak Berrizen

Berrizko euskaldunak

Berrizko euskaldunetan, gehiengoa, %81, alfabetatuak dira, eta erdizka alfabetatuak, ostera, %18 dira. Berrizko euskaldunetan, beraz, %2 besterik ez dira alfabetatugabeak.

Ia euskaldunak Berrizen

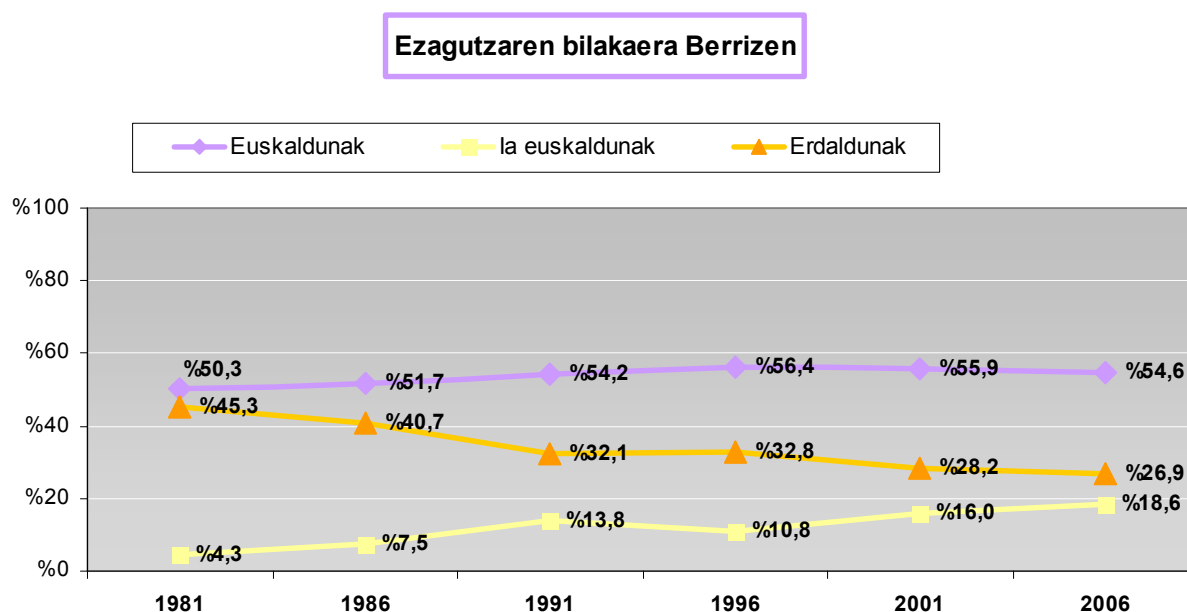

Berrizko ia euskaldunak

Ia euskaldunen kategorian, berriz, %63 alfabetatuak dira; euskaldun pasiboak (hartzaileak) %16 dira; eta alfabetatugabeek, berriz, %21 osatzen dute.

4.2 Ezagutzaren bilakaera

Hizkuntza ezagutzaren eboluzioa ezagutze aldera, 1981etik 2006ra bitarteko hiru hiztun tipologiaren ezagutza-bilakaera duzue ondorengo diagraman:

Berrizko **euskaldunen** bilakaera positiboa izan da 2001a arte, baina azken erroldan (2006an), euskaldunen ehunekoa zertxobait jaitsi da, 1,3 puntu hain zuzen ere.

Erdaldunen multzoak 25 urtetan beherakada nabarmena izan du, izan ere 1981ean %45,3 izatetik 2006ean %26,9 izatera igaro baitira; beraz, 18 puntuko jaitsiera gertatu da.

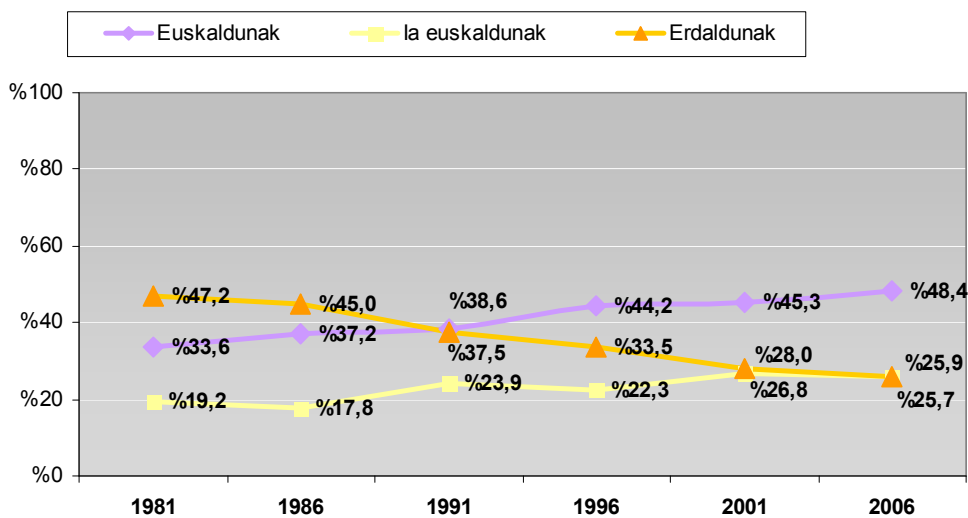
Azkenik, **ia euskaldunen** multzoa dugu. Ia euskaldunek 1981etik hona etengabe gora egin dute, 14 puntuko igoera izan dute, eta %4,3 izatetik %18,6 izatera pasa dira.

Oro har, beraz, 1986tik hona erdaldunen kopuruak behera egin du, eta ia euskaldunenak eta euskaldunenak gora. Nabarmentzekoa da, dena den, euskaldunen ehunekoak azken bost urtetan beherazko joera izan duela.

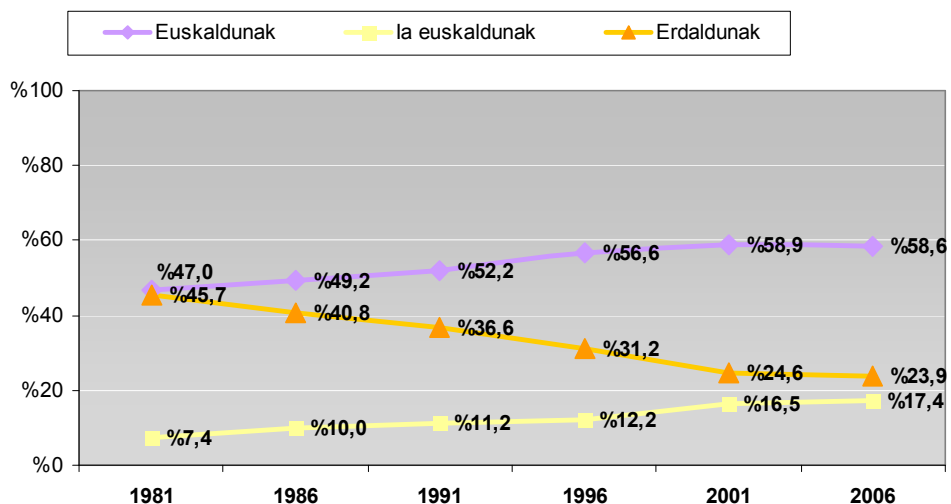
4.3 Ezagutzaren bilakaera inguruko herriekin alderatuta

Biztanleria zentsuak eta Biztanleriaren estatistikak (1981, 1986, 1991, 1996, 2001 eta 2006) datu-iturrian oinarrituta, Berriztik gertu dauden hiru udalerrien hizkuntza ezagutzaren bilakaerak aztertu ditugu. Hain zuzen, beheko bi diagramatan Durangoko eta Elorrioko datuak jaso ditugu:

Ezagutzaren bilakaera Durangon

Ezagutzaren bilakaera Elorrion

Berrizko ezagutzaren bilakaera aztertzerakoan (aurreko atalean), azpimarratu dugu **euskaldunen** multzoak bilakaera positiboa izan duela, baina, 2001etik 2006ra beherakada gertatu dela. Durangon eta Elorrion bestelako bilakaera dugu. Durangon euskaldunen gorakadak ez du etenik izan, eta Elorrion, aldiz, 2001ean eta 2006an euskaldunen ehuneko bera dugu, ez dago apenas aldaketarik.

Ia euskaldunen multzoak Berrizen 14 puntuko gorakada izan duela azpimarratu dugu. Elorrion eta Durangon ere igoera gertatu da ia euskaldunen multzoan, hurrenez hurren 10 eta 6,5 puntukoa.

Azkenik, **erdaldunen** multzoari dagokionean, Berrizen erdaldunen ehunekoak hogeita bost urtetan nabarmen behera egin duela esan dugu (14 puntu). Elorrion eta Durangon beherakada hori are eta nabarmenagoa izan da, Elorrion 22 puntukoa eta Durangon 21 puntukoa.

5 Emaizten azterketa eta esanahia

5.1 Espero zitekeen erabilera: kontzeptuaren azalpena

Atal honetan erabilera erreala eta espero zitekeen erabileraren (erabilera isotropikoaren) arteko alderaketa egingo dugu; bata, erabilera erreala, Kale Neurketan jasotako emaitza da, eta bestea J.L. Alvarez Enparantzaren *-Txillardegiren-* eredu matematikoa aplikatu ondoren lortutakoa. Horretarako euskararen ezagutza-mailaren arabera espero zitekeen erabilera kalkulatu da, hau da, ezagutza hainbestekoa izanik (gure kasuan % 54,6 da) bikotekako, hirukotekako, eta laukotekako elkarrizketetan euskaraz hitz egitea estatistikoki zenbatean den posible aztertzen da. Horretarako gure hipotesian euskaldunak euskaldunekin elkartzan direnean BETI euskaraz mintzatuko direla suposatuko dugu; egoera baikorrena beraz, elebidunak euskararekiko erabat leialak baitira, eta elebidun batekin topatzean beti euskaraz arituko dira.

Beraz, hipotesi horri jarraituta ezagutzaren eta erabileraren arteko erlazioa aztertuko dugu. Sarritan entzun ohi da erabilera ezagutza-mailara iristen (edo gerturatzen) ez den bitartean, erabilera baxua dela. Baieztapen hori, ordea, ez da zuzena, ezagutza eta erabilera ezin daitezkeelako bat etorri, gurea bezalako aldebakarreko elebitasun egoera batean.

Azter dezagun ezagutzaren eta erabileraren arteko erlazio hori adibide batekin:

Eman dezagun laukote batean (A, B, D, C) hiru elebidun ditugula: A, B, D. Demagun elebidun horiek euskararekiko erabat leialak direla, alegia, beraien mintzakideak euskaraz baldin badaki beti euskaraz aritzen direla (adibiderako hipotesi didaktiko bat da, dudarik gabe).

Laukote horretan euskararen ezagutza % 75 da, lautik hiru baitira euskaraz hitz egiteko gai. Azter dezagun jarraian euskararen erabilera .

Horretarako zoriz gerta daitezkeen elkarrizketa posibleak kalkulatuko ditugu.

Bikoteka, 6 talde ditugu: AB, AD, AC, BD, BC, eta DC. Horietatik C ez dagoenean hitz egingo da euskaraz, hiru kasuetan beraz (AB, AD, eta BD), beste bikoteetan erdaldun elebakarra baitago.

Hirukoteka, 4 talde ditugu: ABD, ABC, ADC, eta BDC. Horietatik elkarrizketa bakarrean hitz egingo da euskaraz (ABD), gainontzeko hiruretan erdaraz mintzatuko dira.

Azkenik, laukoteka talde bakarra dugu. Eta noski C erdaldun elebakarra bertan egonez gero, erdaraz arituko dira.

Ondorioa garbia da: hamaika taldetatik —6 bikote, 4 hirukote eta laukote 1— lau taldetan arituko dira euskaraz — 3 bikotetan eta hirukoteko batean—. Hau da, taldeen % 36,4an arituko dira euskaraz.

Erabilera isotropikoaren formulak aplikatzen baditugu, ikusten dugu nola euskararen ezagutza % 75 izanik, eta euskaldunak aukera guztietan (mintzakidea euskalduna den guztietan) euskaraz arituko direla suposatuta —egoera baikorra, beraz— erabilera % 48,16 da.

5.2 Erabilera erreala eta espero zitekeen erabilera

Aurreko adibidearen oinarria matematikara ekarrita, J.L. Alvarez Enparantzak *-Txillardegik-* espero zitekeen erabilera kalkulatzeko eredu sortu du. Ikus dezagun jarraian Berrizen egindako eredu horren aplikazioa.

Berrizen euskararen ezagutza, 2006ko eroldaren arabera, %54,6koa da. Espero zitekeen erabilera (edo erabilera isotropikoa) ondorengo formularekin kalkulatuko dugu:

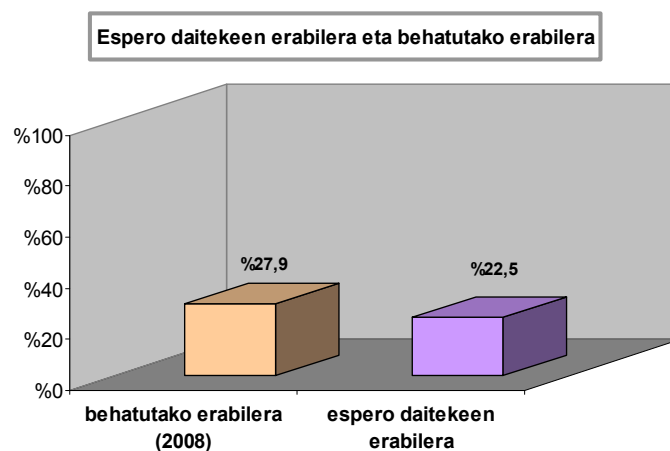
$$P_B = m_B (w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4)$$

P_B = euskararen erabilera-maila
 m_B = euskararekiko leialtasuna
 w_2 = bikotearen pisua
 w_3 = hirukotearen pisua
 w_4 = laukotearen pisua
 e_x = elebidunen proportzioa

Euskararen erabilera-maila:

$$1(0,5488 * 0,729^2 + 0,2862 * 0,729^3 + 0,1650 * 0,729^4) = 0,45 = \% 22,5$$

Hortaz, Berrizko biztanleen arteko zorizko harreman posibleetan, estatistikoki espero zitekeen euskararen erabilera %22,5 da. Kale Neurketak jaso duen erabilera erreala, ordea, %27,9koa da. Espero zitekeena baino bost puntu gehiago, hain zuzen ere.

Esan bezala espero zitekeen erabilerak zera adierazten du: herriko edonork beste edonorekin hitz eginez gero (ausazko konbinaketak eginaz), zenbat aukera dauden estatistikoki biak euskaldunak izateko. Beste era batera esanda, euskaldunek, aukera duten egoera guztietan (leialtasuna %100) euskaraz egiten dutela suposatuz, erabilera zenbatekoa litzatekeen.

Hau erreferentzia teorikoa da, dena den. Jakin badakigu praktikan: Euskaldunen leialtasuna ez dela % 100ekoa izaten: euskara dakitenen arteko elkarrizketak ez direla kasu guztietan euskaraz izaten. Herriko edonork ez duela praktikan beste edonorekin harremanik izaten (harreman gehiago dugu gure ingurukoekin, adin berekoekin eta herriko zenbaitekin ez dugu praktikan inoiz harremanik).

Hau guztia kontuan izanik, Erabileraren Neurketan jasotako emaitza honela baloratu dezakegu *espero zitekeen erabilerarekin* alderatuta: Erabilera erreala isotropikoaren gainetik ageri da, beraz, ezagutzagatik espero zitekeenarekiko altuagoa da euskararen erabilera. Horretarako arrazoi nagusiak bi izan daitezke⁵:

1. Herriko euskaldunak nahiko trinkoturik bizi dira, gehienbat berain artean erlazionatzen direlako. Honela, egunerokoan euskaldunak erdaldunekin erlazio gutxi izatean, euskararen erabilera estatistikoki espero dena baino altuagoa da.
2. Erabiltzeko aukera izanik, herriko euskaldunen leialtasuna nabarmena da, eta ondorioz, euskaldunen arteko elkarrizketak gehienetan euskaraz izaten dira. Horrek ere, euskararen erabilera estatistikoki espero dena baino altuagoa izatea ekarriko du.

Hortaz, Berrizko biztanle guztien arteko zorizko hizkuntza harreman posibleetan euskaldunek euren artean beti euskaraz egiten dutenaren indize teorikoak % 22,5 ematen badu ere, praktikan, egindako neurraldietan erabilera-datu altuagoa jaso dugu: % 27,9koa da, hain zuzen, Berrizko kale erabilera.

Espero zitekeen erabileraren inguruan gehiago sakondu nahi izanez gero, “*Txillardegiren eredu matematikoa eta erabilera isotropikoa*” eranskinera jo dezakezue.

---

⁵ Balorazio hauek egiteko ezinbestekoa da erabileraren bilakaera eta herriaren ezaugarriak sakonkiago aztertzea eta ezagutzea. Honako hau ditugun oinarrizko datuekin egindako irakurketa bat, modu hertsian baino hipotesi bezala gehiago ulertu behar dena

5.3 Herriaren ingurunekeo datuekin alderaketa

Berrizko datu horiek baloratu ahal izateko, egoki ikusi da inguruko zenbait herriren kasuak aztertzea eta alderatzea. Alderaketa horretarako herrien aukeraketa bi irizpideri jarraituz egin da: batetik, neurketa bereziak buruturiko inguruko herriak aukeratu nahi izan ditugu; eta bestetik, herriko euskaldunen proportzioa ahalik eta antzekoena duten herriak hobetsi ditugu. Bi irizpide horien arabera, Elorrioko eta Amorebieta-Etxanoko datuak hartu ditugu Berrizkoekin alderatzeko.

Era berean Bizkaiko lurraldeko testuinguruan ematen diren datuak aurrean izatea ere komenigarri ikusi da.

BERRIZ	ezagutza (06)	erabilera (09)	espero zitekeen erabilera (06)
	% 54,6	% 27,9	% 22,5

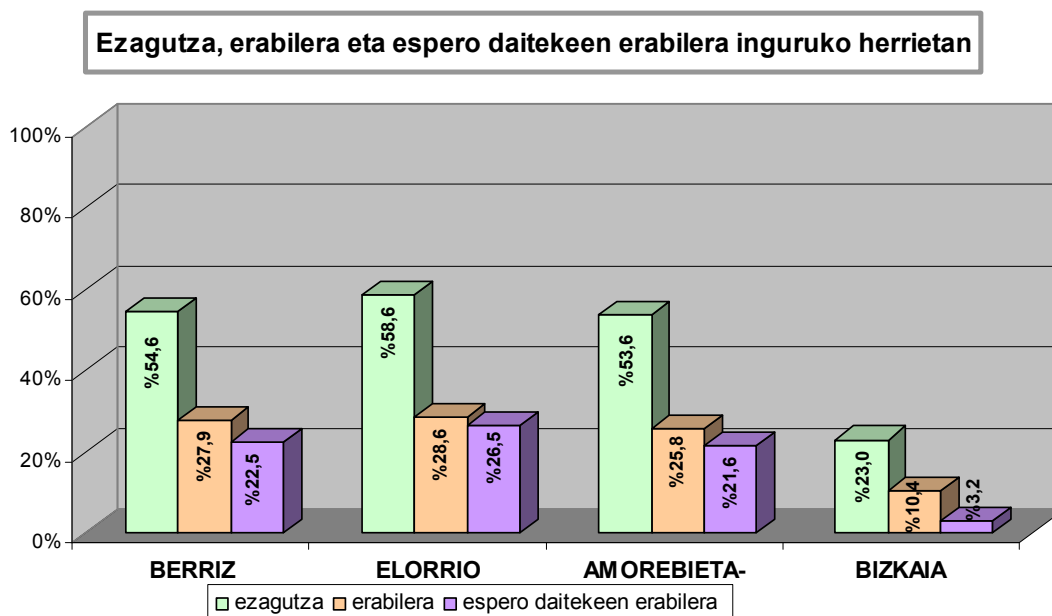
Inguruko hainbat herriren datuak:

ELORRIO	ezagutza (06)	erabilera (08)	espero zitekeen erabilera (06)
	% 58,6	% 28,6	% 26,5

AMOREBIETA-ETXANO	ezagutza (06)	erabilera (06)	espero zitekeen erabilera (06)
	% 53,6	% 25,8	% 21,6

BIZKAIA	Ezagutza (06)	erabilera (06)	espero daitekeen erabilera (06)
	% 23	% 10,4	% 3,2

Ondorengo diagraman bildu ditugu aurreko orriko datuak:

Datu guztiak elkarren ondoan jarrita, arreta ematen duen lehen gauza da herri guztietan (eta baita Bizkaian orokorrean hartuta) ezagutza, erabilera eta espero zitekeenaren arteko hurrenkera berdina dela. Ezagutza datua da, grafikoak erakusten duen hiruren artean, altuena beti. Baxuena, espero zitekeen erabilera da, Txillardegiren erabilera isotropiakoaren formula bidez kalkulatu. Eta tartean kokatzen da kaleetan behaketa bidez neurtutako erabilera datua. Hurrenkera berdina izanik, datuen arteko erlazioa da herrien egoeren bereizgarria.

Leku guztietan behatutako erabilera espero zitekeenaren gainetik kokatzen bada ere, oro har Bizkaian 7 puntukoa da bi datuen arteko aldea; Berrizen 5 puntukoa; Amorebieta-Etxanon 4 puntukoa; eta azkenik, Elorrion 2 puntukoa.

Isotropia kontzeptuaren azalpenean adierazi bezala, kalean neurtua espero zitekeenaren gainetik egotea hiztun komunitatearen trinkotasunarekin lotutako fenomeno da; horregatik, ezaugarri horrekin lotuta ulertu behar da Berrizko eta inguruko herrien datuen arteko aldea.

6 Datozen urteetarako BEGIRA Prospekzioa (2008-2018)

Atal honetan, datoen urteetarako herriko euskaldungoaren bilakaeraren prospekzioa duzue. Prospekzioa SEI Elkarteak sorturiko BEGIRA tresna erabiliz prestatu dugu eta euskararen ezagutzak zein espero zitekeen erabilerak datoen hamar urteetan izango duen bilakaeraren berri ematen digu.

Ezagutzaren bilakaera:

HERRIA	BIZTANLERIA		EUSKALDUNAK		HAZKUNTZA K	
	2001	2006	2001	2006	Bizt.	Eusk.
Berriz	4.209	4.592	2.352	2.507	1,76	1,28

BEGIRA erabiliz, zera kalkulatu dugu: 2001. eta 2006. urteetako erroldetako biztanleria eta euskaldungoaren datuetatik abiatuta, euskaldunen kopuruak teorikoki zein bilakaera jarraituko duen datozen urteetan (2001etik 2006rako bilakaera jarraituz gero). Ondorengo taulan dituzue urtez urteko datuak:

		Euskaldun kopuruaren bilakaera											
		2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Berriz	Eusk	2507	2572	2605	2638	2672	2707	2741	2777	2812	2848	2885	2992
	%	54,6	54,1	53,8	53,6	53,3	53,1	52,9	52,6	52,4	52,1	51,9	51,6

BEGIRAREN arabera datozen urteetan euskaldunen portzentajeak zertxobait behera egingo du. Datu absolutuetan euskaldunen kopuruak gora egin arren, datu erlatiboetan (ehunekotan) ez da hori gertatzen, biztanleria azkarrago hazten baita euskaldunak baino. Biztanleriaren hazkuntza-tasa %1,76koa da eta euskaldunen hazkuntza-tasa %1,28koa.

Halaber, ezagutzaren bilakaera honetan oinarrituta “espero zitekeen erabilera” edo “erabilera isotropikoa” ere kalkula genezake, *Txillardegiren* eredu matematikoan oinarrituz:

Erabilera isotropikoaren bilakaera:

Ondorengo diagraman duzue Berrizen datozen 9 urteetan erabilera isotropikoak izango duten bilakaeraren prospekzioa:

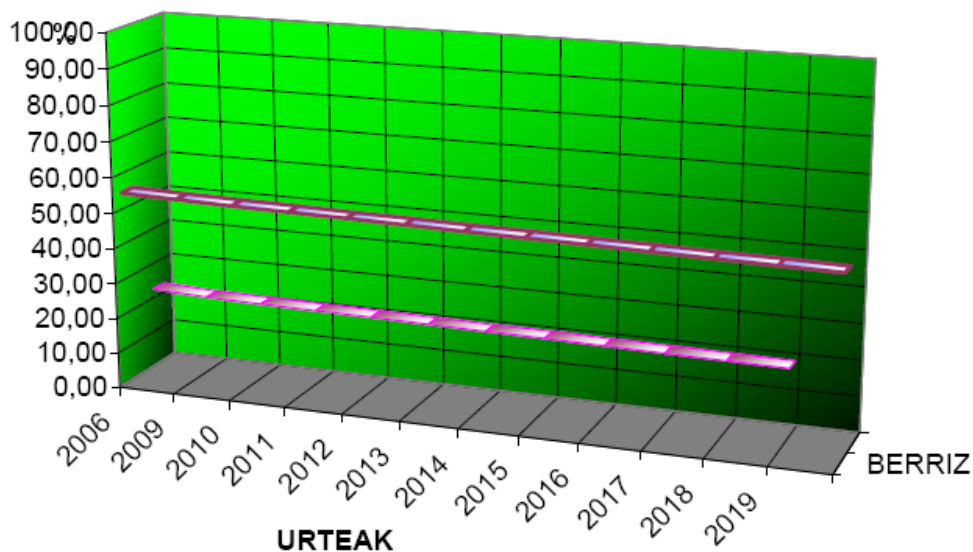
		Erabilera isotropikoa (estimazioa)											
		2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Berriz		22,5	21,8	21,5	21,3	21,1	20,8	20,6	20,4	20,2	20,0	19,7	19,5

BEGIRA aplikazioa baliagarria zaigu kasu askotan ditugun datuetatik abiatuta bilakaera zein izango den jakiteko.

Kontuan izan, **BEGIRako prospekzioa egiteko 2001eko zentsuko eta 2006ko erroldako datuak erabili ditugula**. BEGIRAk, ezagutza aldetik urte horietan gertatu den bilakaera bere horretan mantenduz gero, ezagutzak (eta horren arabera erabilera isotropikoak) zein bilakaera izango duen azaltzen digu. Kontuan izan 2001etik 2006ra Berrizen euskararen ezagutza-mailak behera egin duela, prospekzio honek joera hori bera mantenduz urtez urteko egoera adierazten digu.

BEGIRA aplikatuta Berrizko prospekzioak adierazten digunarekin batera, kontuan hartu behar dugu erabilera isotropiakoaren gainera dagoela erabilera erreala Berrizen. Beraz, pentsa liteke joera hori mantentzen bada erabilera erreala BEGIRAk erakusten digunaren gainera egongo dela.

EZAGUTZA ETA ERABILERAREN BILAKAERA

7 ERANSKINAK

7.1 Txillardegiren eredu matematikoa eta erabilera isotropikoa

OINARRI TEORIKOAZ ETA KONTZEPTUAREN ESANAHARI BURUZKO ZENBAIT AZALPEN (laburpen gisa)

Txostenean “*espero zitekeen erabilera*” bezala izendatu duguna, berez, J.L. Alvarez Enparantza “Txillardegik”k garaturiko “*erabilera isotropikoa*” da, eta egile beraren Eredu Matematikoan oinarrituriko kontzeptua da. Ondorengo lerrootan kontzeptu honen oinarria, esanahia eta erabilgarritasunari buruzko laburpen bat duzue.

Gaiari buruz informazio osatuagoa nahi duenak jo beza BAT Soziolinguistika aldizkariaren 28. zenbakira (51-68 orr, Xabier Isasi eta Arantxa Iriarteren artikulua, bertatik hartu ditugu laburpen honetan letra etzanean ageri diren testu batzuk). Eredu osoa, berriz, Txillardegik eta Xabier Isasik argitaraturiko *Soziolinguistika Matematikoa* liburuan duzue (UEU-EKB, Bilbo; 1994).

Laburpen honetan Txillardegiren eredutik zenbait puntu aipatuko ditugu soilik, Kale Erabileraren Neurketa egiteko moduarekin eta Erabilera Isotropikoa kontzeptuarekin lotura zuzena dutenak, beti ere erabilitako metodologiaren eta kontzeptuen ulermena errazteko xedez.

Abiapuntua: ukipen egoera

Hasteko, kontuan izan behar dugu gurea hizkuntza ukipen egoera bat dela (gure kasuan, gizarte berean bi hizkuntza):

Txillardegik garatutako eredu matematikotik alderdi bat besterik ez dugu hartu. Hizkuntzen arteko ukipen egoerari aplikatuko diogu. Egoera horretan, esan dugunez, B hizkuntzako hiztun elebakar multzo esanguratsurik ez dago, hiztun guztiak A hizkuntzaren jabe diren bitartean, haien arteko batzuk B hizkuntza jakin eta erabiltzeko moduan daude.

(gure kasuan B euskara litzateke eta A gaztelania edo frantsesa).

Elebidunen aldetik B hizkuntzaren erabilera gertaera estokastiko gisa definitu dugu. Azken buru, ez dugu ezagutzen alde aurretik zein den elebidunen portaera linguistikoa. Biztanle bakoitzak eta guztien artean momentu jakinetan hizkuntza harremanen bat gerta daitekeela suposatzen badugu, orduan B hizkuntzaren erabilera-maila elebidunen proportzioaren funtzio zuzena izaten da.

Hortaz, kontuan izan behar dugu, batetik ukipen egoeran gaudela eta gainera, gure kasuan, euskara dakiten guztiek dakitela gaztelania edo frantsesa. Ondorioz, euskara egoera jakin batzuetan erabili ahal izango da, eta egoera horien zenbatekoa B hizkuntzaren hiztunen (alegia, euskaldunen) proportzioaren arabera izango da. Gogoan izan erabiltzeko aukeraz ari garela, aukera potentzialaz, gero beste gauza bat da zer hizkuntza jokaera duten elebidun horiek, baina aukerak zenbat izango diren kalkula dezakegu.

Probabilitatea:

Zein da B hizkuntzako 2 hiztunen arteko elkarrizketa bat gertatzeko probabilitatea?

$$PR_{BB} = e_B \cdot e_B = e_B^2$$

Non, e_B euskal hiztunen proportzioa den (0tik 1era)

Demagun, adibidez, %55a euskalduna den herri batean garel. Bertako bi biztanle (edozein) kalean elkartzan bada, zenbatekoa da biak euskaldunak izateko probabilitatea?

$$PR_2 = 0,55 \cdot 0,55 = 0,302 \text{ edota } \% 30,2$$

Baina, noski, kalean ematen diren elkarrizketak ez dira beti bi pertsonen artekoak izaten: bikoteen, hirukoteen, laukoteen eta hiztun talde handiagoen arteko elkarrizketak ere eman daitezke. Eta zenbatekoa da hirukote bat kalean elkartuta elkarrizketa euskaraz izateko probabilitatea, alegia; zenbatekoa da hiru hiztun horiek euskaldunak izateko probabilitatea? (lehenago adibide bera erabiliz);

$$PR_3 = 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 = 0,166 \text{ alegia } \%16,6$$

Eta hirukotea izan beharrean, laukotea bada, probabilitatea oraindik eta gehiago gutxitzen da:

$$PR_4 = 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 = 0,091 ; \%9,1$$

Eta probabilitatea gero eta txikiagoa da taldea handitu ahala. Txillardegiren hitzetan: “talde handietan ($n = 4, 5, 6, \dots$), B hizkuntzaren erabilerak erritmo esponentzial batean egiten du ibes”. Eta errealitatean zenbateko taldetan ematen dira elkarrizketak? Orain arte Euskal Herri mailan egindako Kale Erabilera Neurketen informazioa erabil dezagun horretarako:

Bikote, hirukote eta laukoteen proportzioa:

EKBk 1993 eta 1997ko neurraldietan solaskide kopuru behatu zuen. Hau da, behatutako elkar hizketak bikoteetan, hirukoteetan, laukoteetan, boskoteetan edo talde handiagoetan gertatzen zirenen arabera, bikote, hirukote, laukote, boskote, ... kopuruak zenbatu eta haien artean zeintzuk egiten zuten euskaraz zehaztu ere.

Bi neurketaldi horietan solaskide kopuruaz, guk w_1 pisu estatistikoak deitutakoaz, jasotako datuetatik abiatuz, laukoteetara mugatu dugu hiztun taldeen tamainaren eragina eta w_2 , w_3 eta w_4 pisu estatistikoak balio finkotzat jo. Horrela, batenaz beste bikote, hirukote eta laukoteen pisuak ondorengoak finkatu ditugu:

$w_2 = 0.5488$ $w_3 = 0.2862$ $w_4 = 0.1650$
--

Beraz, kalean behatutakotik ondorioztatu dugu lau hiztunetik gorako taldeen arteko elkarrizketak oso gutxitan gertatzen direla (talde handiagoetan normalki ez da elkarrizketa bakarra egoten, gehiago baizik). Bestalde, orain badakigu bikote, hirukote eta laukoteen pisua zenbatekoa den eta proportzio hori gure kalkuluetan finkotzat hartuko dugu.

Horrela ba, probabilitate mailan, euskarazko elkarrizketak gerta daitezen dagoen aukera (berriz ere e_B herriko euskaldunen proportzioa izanik) hau izango da:

$$PR_B = w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4$$

Baina, noski, gogoan izan hasieran aipatu duguna: ukipen egoeran gaudela eta gainera, gure kasuan, euskara dakiten guztiek dakitela gaztelania edo frantsesa. Ondorioz, Txillardegik dioskunez: “B –ren erabilera eman dadin erabat beharrezkoa den baldintza bakarra da elebidunak, horretara beharturik ez egon arren, leialtasunez, beraien artean B erabiltzen jarraitzea (lasai-lasai erabil baitezakete A beraien artean ere)”.

Orain arteko urratsetan, elebidunen proportzio jakin bat izanik, hiztunen artean euskarazko elkarrizketak eman daitezen zenbat aukera ditugun kalkulatu dugu. Baina, jakina, mila arrazoi ezberdin tarteko, gerta daiteke euskaldunen arteko elkarrizketak erdaraz izatea. Beharrezko ez izanik ere euskaraz egite hori Txillardegik hizkuntza leialtasun bezala izendatu du (m_B).

Erabilera-maila hiru osagaien funtzio zuzena izango litzateke, elebidunen proportzioa (e_x), mintzakide taldearen tamaina edo solaskide kopurua erabilera askean (w_i) eta hizkuntza gutxiagotuarekiko leialtasuna (m_B). Horrela, erabilera-maila kalkulatzeko formula ondorengoa izango litzateke.

$$P_B = m_B (w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4)$$

hizkuntzarekiko leialtasuna

bikotearen pisua

hirukotearen pisua

laukotearen pisua

elebidunen proportzioa

Hizkuntza gutxiagotuaren erabilera maila isotropikoa

Formula honetatik abiatuta, erabilera isotropikoa (edo espero zitekeena) kalkulatzeko $m=1$ dela suposatuko dugu, alegia, euskara dakitenen arteko elkarrizketak ematen direnean beti euskaraz direla eta egoera isotropikoa dela. Formula, hortaz:

$$P_B = w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4$$

Azken oharrak: ISOTROPIA / ANISOTROPIA eta KONPAKTAZIOA:

Probabilitateak kalkulatzeko garaian, B hizkuntzaren ageriko erabilera zorizko gertaeratzat jo dugu. Nonahi eta noiznahi ager daitekeen jazoera dela esan nahi dugu. Gure erdua eredu estokastikoa dela esaterakoan, B hizkuntzaren erabilerari buruzko aurriritzi guztiak baztertzen ditugula esan gura dugu, zuzenak zein okerrak, ez dugu aurriritzi bakar bat onartzen. Esaten dugu, B hizkuntzaren erabilera, elebidunak tarteko direlarik, gertaera probablea dela, besterik ez. Orokorrean, kontrako frogatu ezean, gizartea linguistikoki isotropikoa da; B hizkuntzaren erabilera, printzipioz, elebidunen proportzioaren funtzio zuzena da.

Orain arteko urratsetan gizarteko egoera isotropiakotzat hartu dugu, hortaz: alegia, suposatu dugu edozein hiztunek beste edozeinekin hitz egiteko probabilitatea duela.

Dena den, J.L. Alvarez Enparantzak eta X. Isasik egindako azterketetan ikusi da herri askotan hori ez dela horrela. Neurketak eginda, kasu batzuetan m-ren balioa 1 baino handiagoa lortzen zen neurketaren emaitza errealak gorago azaldu dugun formularen sartuta, eta hori estadistikoki onartezina da (leialtasuna %100ekoa baino handiagoa izatea suposatuko luke). Txillardegiren hitzetan “Neurketen emaitzak (mota guztietako herrietan behin eta berriz errepikatuak) soilik uler zitezkeen A hizkuntzako elebakarren kopuru handi bat hiztun elebidunekin harremanetan ez zegoela suposatuz. A hizkuntzako elebakarren isolamentu linguistikoa honek B hizkuntzaren erabilera hobetzen du”

”Horrek behartu gintuen isotropia linguistikoa hipotesia alde batera uztera. Euskal Herrian ez da isotropia hori ematen”

Horrek esan nahi du nolabait gure herrietan bi sare edo komunitate ezberdin daudela (euskarazkoa eta erdarazkoa) eta bateko zein besteko kideen artean harremanak izateko aukera ez dela estatistikoki askea, ausazkoa, guk hasieran suposatu dugun bezala. Beste modu batean esanda, hiztun bakoitzak bere sareko kideekin maizago ditugula harremanak beste sarekoekin baino.

Errealitate honetaz jabetzeak eraman zituen J.L. Alvarez Enparantza eta X. Isasi eredu matematikoa garapenean urrats berriak ematera. Besteak beste, “gizarteratze tasa” (g) kontzeptua erabili dute, aipatu bi saren arteko integrazio-maila deskribatzeko.

Gorago esan bezala, neurketen emaitzetako bat izan da ohartzea badagoela A hizkuntzako elebakarren proportzio bat ez duena elebidunekin harremanik izaten. $g=0$ izango da inolako harremanik ez dagoenean (alegia, erdaldunen eta euskaldunen sareak bata besteagandik erabat berezita bizi direnean, harremanik gabe) eta $g=1$ izango da herriko A elebakar guztiak elebidunen sarean erabat integratuta dauden kasuetan (kasu honetan sare bakarrean leudeke guztiak, elebakarrak eta elebidunak).

Pentsatuko duzue, kasu errealik gehienak mutur batean zein bestean baino, bien artean kokatzen dira. Horrela, hemen aipatu ditugunez gain beste formula batzuk ere erabilita, kaleko erabilera neurtuta Txillardegiren erdua iristen da komunitate baten leialtasuna (m) eta gizarteratze tasa (g) zehaztera. Azken honek, nolabait Txepetx-ek definituriko euskaldungoaren konpaktazioa kontzeptuaren antzeko zerbait adierazten digu.

Dena den, Kale Erabileraren neurketa egin dugun honetan leialtasun eta konpaktazio kalkulurik egin ez dugunez, oraingoan kontzeptu hauen aipamena baino ez dugu egin nahi, interesa duen oro hasieran aipatu iturrietara jotzera gonbidatuz.

Ikusi dugu, hortaz, nola kalkula daitekeen erabilera isotropikoa herri batean euskaldunen proportzioa zenbatekoa den jakinda. Gerora ikusi dugu nola praktikan Euskal Herrian ez den egoera isotropikoa ematen, eta gizarteratze tasa ere kontuan hartu behar dugun.

Dena den, erabilera isotropikoa oso erabilgarria zaigu, herrian neurtu dugun erabilera errealaren emaitzak altuak edo baxuak diren baloratu ahal izateko erreferentzia teoriko bat ematen digulako. Eta, horretarako erabili dugu guk erabilera isotropikoa txosten honetan.

7.2 Neurketa arauak eta oharrak

Zer neurtu behar da?

Kalean, eta kalean soilik dabilen jendearen arteko hizkuntz erabilera. Leku itxiak beraz (tabernak, dendak, kiroldegia, etxeak, lantegiak, garraioak, edonolako lokalak,...), neurketa honetatik kanpo geratzen dira.

Neurketa, ez inkesta:

Kalean goazela jendea ez zaio galdetu behar normalean zein hizkuntza hitz egiten duen edo une horretan zein hizkuntzaz ari den mintzatzen. Ez galdetu, entzun egin behar dugu eta entzuten dugun hizkuntza jaso taulan, jendea ezer esan gabe. Gure helburua kaleko hizkuntza errealitatea bere horretan jasotzea da, ahalik eta modurik objektiboenean kalean doazenek ez dute jakin behar neurketa egiten ari garenik.

Neurtzaileak:

Neurketa neurtzaile bat eta neurtzen den herriko laguntzaile baten artean egiten da. Neurtzaileak datu jasoketa modu egokian egiten dakien pertsona da, behatzen den kasu bakoitzaren berezitasunak fitxan nola bete behar diren jakin behar du (sexua, haurren presentzia, adin-taldeak,...). Laguntzaileak, neurtzaileak aurrez finkatutako ibilbidetik gidatuko du. Horrez gain, bikoteka lan egiteak beste alde on batzuk dauzka:

- Biren artean askoz hobeki disimulatzen da, eta oso inportantea da saiaterik inor ez dadin konturatu neurketa egiten ari garela. Gainerakoan, jendearen jokabide naturalak alda daitezke eta : isilduz, hizkuntzaz aldatuz, haserretuz,...
- Atseginagoa da bi orduz beste norbaitekin neurtzen aritzea, bakarrik jardutea baino.

Ibilbidea :

Bikote bakoitzak ibilbide jakin bat eduki behar du finkaturik neurketa egin aurretik. Ibilbide hori zein izango den Soziolinguistika Klusterreko teknikaria eta herriko arduradunen artean finkatuko da. Ibilbidea herriko kalerik jendetsuenek osatuko dute, normalean erdigunean (erdigunea zentzu zabalean ulertuta). Ibilbideak inguru ezberdinak zeharkatzea komeni da: erosketa-kaleak, poteo kaleak, haur jolas-lekuak, pasealeku eta parkeak, etab. Ibilbideak hasi eta bukatu leku berean egin beharko du, bikoteak behar bezainbat aldiz egin ahal izateko ibilbide hori, neurraldi bakoitzak irauten dituen bi ordu horietan.

Bikote bakoitza bere ibilbidean paseatzen ibiliko da. Ez dago arazorik noizbehinka eserlekuren batean eserita neurketa egiteko, eta batzuetan gainera, disimulatzeko beharrezkoa ere izango da. Baina eserita denbora gehiegi ematea ere ez da komeni. Izan ere, helburua neurketa ibilbide guztian zehar egitea da.

Datuak nola jaso:

Datuak idazteko eranskinean doan eredua erabiliko duzue, eta bertan ageri den moduan idaztea komeni da, hots, neurtutako lagun bakoitzeko makilatxo bat jarritz.

2006ko EHko kale erabileraren neurketatik aurrera, neurketa egiteko fitxa bakarra erabiltzen da.

Fitxan lau datu hartzen dira kontutan:

1. Hizkuntza: hiru zutabe nagusi ditugu: euskara, frantsesa / gaztelera eta beste hizkuntzak.
2. Adin-taldea: behin elkarrizketa hizkuntza zehaztuta adin-taldea zehaztu behar da: haurrak (14 urte bitartean), gazteak (15-24 urte), helduak (25-64 urte) eta zaharrak (65 urtetik gorakoak). Jendeak zein adin izango duen sumatzea neurtzaileen egitekoa izango da, eta gutxi gorabehera egin beharrekoa da.
3. Neurtzen dugun taldearen osaera: behatutako taldea adin-talde bereko kideez osaturik dagoen ala ez apuntatuko dugu. Eta ez badira denak adin-talde bereko multzoan sartzen, tartean haurrak present dauden ala ez jasoko dugu eta present badira mintzakide diren ala ez.
4. Generoa: bukatzeko mintzakideen sexua jasoko dugu.

Neurtu horrela egiten da:

Neurketa nola egiten den azaltzeko hiru adibide jarriko ditugu:

1.- Bi haur (neska bat eta mutil bat) badoaz euskaraz hitz egiten

- 1. pausoa: Euskaraz zutabe nagusian (hizkuntza),
- 2. pausoa: adin-talde bereko zutabea (adin-talde berekoak)
- 3. pausoa: haurren atalean (adin-taldea)
- 4. pausoa: nesketan (emakumea) apuntatzen dugu makilatxo bat eta gizonezkoetan beste bat (sexua).

2.- Senar emazteak erdaraz hitz egiten ari dira haien artean, 5 urteko alaba eta 16 urteko semea beraiekin doaz baina hitz egin gabe:

- 1. pausoa: frantsesa/gaztelera zutabea (hizkuntza)
- 2. pausoa: adin-talde ezberdinekoak zutabea, haurrak ez dira mintzakide azpi multzoan.
- 3.pausoa: helduetan (adin-taldea)
- 4. pausoa: gizonezkoetan (sexua) makilatxo 1 jartzen da, eta emakumezkoetan beste bat (sexua).

- 5. pausoa: haurretako emakumezkoen zutabeen makilatxo bat jarriko dugu (alabarena)
- 6. pausoa: gazteen gizonezkoen zutabeen makilatxo bat jarriko dugu (semearena).

3.- Senar emazteak, 5 urteko alabarekin eta 16 urteko semearekin doaz kaletik, ama alabari euskaraz zuzentzen ari zaio:

- 1. pausoa: euskara zutabeen (hizkuntza)
- 2. pausoa: adin-talde ezberdinekoak zutabeen, haurrak mintzakide azpi multzoan
- 3. pausoa: helduetan (adin-taldea)
- 4. pausoa: gizonezkoetan (sexua) makilatxo 1 jartzen da, eta emakumezkoetan beste bat (sexua).
- 5. pausoa: haurretako emakumezkoen zutabeen makilatxo bat jarriko dugu (alabarena)
- 6. pausoa: gazteen gizonezkoen zutabeen makilatxo bat jarriko dugu (semearena).

Azalpena merezi duen puntua da hau: lau lagun elkarrekin doazenean normalean bat entzungo dugu hizketan eta beste hirurak entzule izango dira (arreta gehiago edo gutxiago jarriaz, guri hori ez zaigu axola). Kasu horretan guk fitxan lau lagun entzun ditugula jarriko dugu, hau da, lau makilatxo, hizketan zihoan bakar horren hizkuntzan. Tartean haur bat hitz egiten ari bada edo berari zuzenduta badago elkarrizketa haurrak mintzakide zutabeen jarriko ditugu makilatxoak dagokien azpimultzoan (adin-taldearen eta sexuaren arabera).

Fitxaren atzeko partean “beste hizkuntzak” jasotzen dira, alegia, Hego Euskal Herrian euskara edo gaztelera ez den beste hizkuntza bat entzuten badugu atal honetan sartuko ditugu behatutako pertsonak. Ipar Euskal Herrian “beste hizkuntzak” atalean euskara edo frantsesa ez diren beste hizkuntzak sartuko ditugu. Atal honen ondoan “bakarrizketak” neurtzen dituen atala dugu. Bertan, eskuko telefonoz hitz egiten ari direnak eta bestelakoak (animaliekin, atarrietako interfonoz, etab.) apuntatuko ditugu. Atal horretan, jakina, elkarrizketa bakoitzeko marratxo bakarra egingo dugu, mintzakide bakarra entzun (eta ikusiko) baitugu.

Fitxaren laukitxo bat betetzen denean beste fitxa batera pasatu behar da. Fitxa bat baino gehiago erabiltzen bada zenbakitu behar dira fitxak eta behaketaren bukaeran datu guztiak jaso behar dira fitxa bakar batean. Guri azken fitxa hau pasatuko diguzu. Neurketa bakoitzean fitxa berri bat erabili behar da.

Beste ohar batzuk:

Ibilbidean zehar pertsona bera (neurraldi eta elkarrizketa berean) ez dugu behin baino gehiagotan neurtuko. Alegia, pertsona bera jende berdinarekin eta hizkuntza berean entzuten badugu, behin bakarrik jasoko dugu. Aldiz, taldean partaideren bat aldatzen bada (norbait etorri edo norbait joan) edo taldeak hizkuntza aldatzen badu (mintzakideak berdinak izan arren), hori gertaera ezberdina izango da, eta beraz, jaso egingo dugu.

- Neurtzaileekin hitz egiten dutenei ez zaie neurtuko.

- Dudazko kasuak ez jaso, hau da, entzundako hizkuntza zein den ziur ez dakigunean, jaso gabe utzi.
- Inoiz ez dugu galderarik egingo, ez galdetu ezer : ez zein adin duen, ez zein hizkuntza erabili ohi duen, ez une horretan zein hizkuntzaz ari den mintzatzen... Ez da ezer galdetu behar, ez baikara inkesta bat egiten ari ; gurea neurketa denez, entzundakoa jaso behar dugu.

Azken oharrak:

Euskara gutxi entzutea gogorra izan arren, beti egia jarri. Euskaltzaleon joera psikologikoa izaten da errealitateak adierazten duena baino euskara gehiago aditu nahi izatea. Alferrik gabiltza ordea, geure buruak engainatzen: azterketa hau euskararen egoera ezagutzeko tresna oso garrantzitsua da eta errealitatea egiazki nolakoa den jakitea interesatzen zaigu. Honetan, mesedez, zorrotzak izan. Taberna, denda eta bestelako leku itxien barnealdeetan neurtzerik ez dagoen arren, haien sarrera-irteeretan bai. Hori oso kontutan hartzekoa izan daiteke euria eginez gero batez ere.

7.3 Fitxa

HIZKUNTZA ERABILERAREN KALE NEURKETA

		EUSKARAZ				FRANTSESEZ / GAZTELERAZ			
		Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65 ... urte)	Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65 ... urte)
ADIN TALDE BEREKOAK		EMAKUMEA				EMAKUMEA			
					Orotara				Orotara
ADIN TALDE EZBERDINEKOAK	Haurrik ez	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
	Haurrik ez				Orotara				Orotara
ADIN TALDE EZBERDINEKOAK	Haurrak ez dira mintzakide	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
	Haurrak ez dira mintzakide				Orotara				Orotara
ADIN TALDE EZBERDINEKOAK	Haurrak mintzakide	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
	Haurrak mintzakide				Orotara				Orotara
Orotara									

HIZKUNTZA ERABILERAREN KALE NEURKETA

		BESTE HIZKUNTZAK				BAKARRIZKETAK			
		Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65+... urte)	Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65+... urte)
ADIN TALDE BEREKOAK		EMAKUMEA				EMAKUMEA			
		GIZONA				GIZONA			
		Orotara				Orotara			
		Orotara				Orotara			
ADIN TALDE EZBERDINEKOAK	Haurrik ez	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
		GIZONA				GIZONA			
		Orotara				Orotara			
		Orotara				Orotara			
ADIN TALDE EZBERDINEKOAK	Haurrak ez dira mintzakide	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
		GIZONA				GIZONA			
		Orotara				Orotara			
		Orotara				Orotara			
ADIN TALDE EZBERDINEKOAK	Haurrak mintzakide	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
		GIZONA				GIZONA			
Orotara		Orotara				Orotara			

OHARRAK: (ekitaldi berezi bat egin bada, elurtea...)

Oharra: adinako eta taldeko emaitzen batua egin, kartan hiru hiru kopuru berdina eman behar duzula.

Herria: ..... Ibilbidea: ..... Eguna: ..... Ordua: .....

1. Neurtzailearen izena (k): ..... Tel.: ..... Fitxaren zbkia: .....

2. Neurtzailearen izena (k): ..... Tel.: .....

MARTIN UGALDE KULTUR PARKEA - 20140 ANDOAIN - Tel.: 943 59 25 56 - Fax: 943 304151 - kluster@soziolinguistika.org

7.4 Datu nagusien irakurketa (laburpena)

Hemen aurkezten ditugun datuak, **2009ko irailean Berrizen egindako Kale Erabileraren Neurketan jasotako datuak dira**. Neurketa honekin batera 2001an egindako neurketetako datu batzuk (erdigunekoak) ere aztertu ditugu, horrela zortzi urtetan, erabilerak izan duen bilakaera aztertu ahal izan dugu. Hizkuntza egoerari buruz ematen diren datu gehienak, oro har, hiztunek inkestetan aitorturiko datuak dira (erroldakoak, inkesta bidezko ikerketak, etab.). Hau horrela da, besteak beste, erabilera modu errealean neurtzea ez delako erraza izaten. Soziolinguistika Klusterrak egindako neurketak kalean zuzeneko behaketaren bidez lorturiko datuak eskaintzen ditu. Soziolinguistika Klusterra arduratzen da Euskal Herri mailan Kale Erabileraren Neurketa egiteaz eta, horrez gain, 70 bat udalerritan ere egin ditu honen antzeko neurketak. Urteotako esperientziak aspektu metodologikoak lantzea eta sendotzea ekarri du.

Jarraian dituzue neurketaren datu nagusiak deskribatuta:

- **Erabilera indizea % 27,9koa da.** Hau da, kalean behatu diren 100 elkarrizketatik 28 izan dira euskaraz, 70 gaztelaniaz, eta 2 euskara edo gaztelania ez den beste hizkuntza batean.
- **Zortzi urtetan erabilerak gora egin du erdigunean:** 2001ean erabilera %22,9koa zen eta 2009an %27,9koa, beraz, bost puntuko igoera gertatu da.
- Euskararen erabilera adinaren arabera aztertzerakoan nabarmentzekoa da **lau adin-taldeetan erabilera antzekoa jaso dugula**, izan ere, lau adin taldeetan erabilera %26 eta %30 bitartean dago. Beste modu batera esanda, erabilera altuenaren, haurrena (%30,0), eta erabilera baxuenaren artean, helduena (%25,1), bost puntuko aldea besterik ez dago. Tartean dira gazteen erabilera (%26,4) eta adinekoena (%28,4).
- **Berrizen hiztuna emakumezkoa bada %5 hazten da erabilera.** Izan ere, gizonetzkoen artean erabilera %24,9koa da, eta emakumezkoen artean %30,2koa. Aldea ez da handia, baina emakumezkoek gizonetzkoek baino zertxobait gehiago egiten dute euskaraz.
- Haurren presentziaren aldagaiari dagokionean, haurrik gabeko elkarrizketetan erabilera %22,1koa den bitartean, haurrak presente daudenean neurtutako erabilera 8 puntu altuagoa da (%30,5). Euskara gehien helduen eta haurren arteko elkarrizketetan erabiltzen da (%34,6), hau da, helduak hiztun izanda haurrak mintzakide diren elkarrizketetan. Ondoren, haurren arteko elkarrizketak ditugu (%27,7). Haurrak presente egon baina mintzakide ez diren kasuetan erabilera %23,2ra jaisten da, eta ia-ia haurrik gabeko elkarrizketetan jasotako erabilera-mailara iristen da.
- Ikastetxeetako neurketa berezietan Haur Hezkuntzan jaso dugu erabilera-mailarik altuena, %23,8. Ondoren, puntu bakarreko tartearrekin Lehen Hezkuntzako erabilera dugu, %22,8. Eta azkenik, DBHan behatutako erabilera %17,7koa izan da.
- *Kirolari ateak zabalik egunean* egindako neurketa berezian erabilera-maila %5,6koa izan da, alegia, behatutako 89 pertsonetatik euskaraz entzundakoak 5 besterik ez ziren izan.